

LUNDS
UNIVERSITET

Centrum för Genusvetenskap
Box 117, 221 00 Lund

Separatism vs. Demokrati. Den nya maskuliniteten eller jurrörelsens backlash?

En studie kring kvinnojourer och deras (il)legitimitet i dagens samhälle.

Elisabeth Isberg

C- uppsats GVN 103, 10 p

Höstterminen 2005

Handledare: Anna Jansdotter

Sammanfattning

Efter den omtalade dokumentären ”Könskriget” rörde det om i jourrörelsen. Bidrag hotades och jourernas legitimitet ifrågasattes. Utifrån den feministiska backlash som tycks ha sköljt in över det svenska samhällets feministiska organisationer var mitt syfte att undersöka hur de aktiva inom föreningarna SKR och ROKS uppfattar det samhälleliga motståndet samt att utreda hur de ser på separatism, manligt samarbete och manligt ansvar. Som empiriskt underlag ligger kvalitativa intervjuer och ett frågeformulär och som teoretiskt bas har jag lagt Maud Eduards och Robert Connell.

Uppsatsen har även som syfte att bredda förståelsen för jourrörelsens situation. Den visar hur det samhälle vi lever i idag utesluter vissa människor som genom olika attribut eller erfarenheter inordnas i grupper. Genom normalisering, manipuleras vi in i ett visst tankesätt, ett demokratiskt tankesätt som varken är rättvisst eller humant i ett hierarkiskt samhälle. Om detta tankesätt inte problematiseras kommer motgångarna att fortsätta och ojämlikheter att florerat. Detta är på så sätt en uppsats som är menad att förändra genom förståelse för vår omgivning och dess metoder och strukturer.

Nyckelord

Separatism, Demokrati, Kvinnojourrörelsen, ROKS, SKR, ”Könskriget”, maskuliniteter, backlash, manligt ansvar

Abstract

After the much discussed documentary “The War Between the Sexes” the women’s shelter movement was stirred. Funds were threatened and the women’s shelters legitimacy. With my starting-point in the backlash that seems to have overflowed the Swedish society’s feminist organisations my purpose was to examine how active members of the associations SKR and ROKS understand the public resistance, as well as examine how they view separatism, male cooperation, and male responsibility. As my empirical basis I have used qualitative interviews and a questionnaire, and I have chosen Maud Eduards and Robert Connell for my theoretical foundation.

This paper also has as a purpose to broaden the understanding of the women’s shelter movement’s situation. It shows how the society we live in today excludes certain people who, due to different attributes or experiences, are arranged in groups. Through normalisation we are manipulated into a certain way of thinking, a democratic way of thinking that is neither just nor humane in a hierarchic society. If this way of thinking is not critically examined the adversity will continue and inequalities will flourish. It is in this way a paper that is meant to achieve change through understanding our environment and it’s methods and structures.

Keywords

Separatism, Democracy, The Women’s shelter movement, ROKS, SKR, “The War Between the Sexes”, masculinities, backlash, male responsibility

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	s. 3
2. Kvinnojoursförbunden	s. 5
2.1 Jourorganisationerna ROKS och SKR, ideologier och stadgar.....	s. 6
2.2 Mäns våld mot kvinnor och jourernas vikt i samhället	s. 7
2.3 Separatism.....	s. 8
3. Problemformulering, syfte och frågeställningar.....	s. 9
4. Forskningsläge	s. 10
5. Metod och material	s. 12
5.1 Intervjuerna	s. 13
5.2 Frågeformuläret.....	s. 15
5.3 Urval och reflektioner över materialinsamlingsprocessen	s. 15
6. Teori	s. 17
6.1 Organisering och motstånd	s. 17
6.2 Maskuliniteter	s. 20
7. Analys.....	s. 23
7.1 Demokrati vs. Separatism – motmakten i form av jourrörelsens separatism.....	s. 23
7.2 Demokrati vs. Separatism – motståndet i form av ett demokratiskt tänkande	s. 27
7.3 Jourrörelsens backlash eller en ny maskulinitet?	s. 32
8. Avslutande diskussion.....	s. 38
9. Litteraturförteckning	s. 40
10. Bilaga	s.42

Jag vet att jag har haft en diskussion med någon kille som tyckte det, han ville inte leva i en värld där kvinnor styr. Nej, men jag vill inte leva i en värld där män styr, så är det liksom. Varför måste det vara det ena eller det andra? (Yvonne)

1. Inledning

Söndagen den 15 maj 2005 kom att skaka de kvinnliga jourorganisationerna i Sverige. Denna dag hamnade nämligen verksamheten högst upp på agendan då Evin Rubars dokumentär ”Könskriget” sändes i SvT. Den andra delen sändes söndagen efter, den 22:a maj, och var på intet sätt mindre omskakande. Kvinnojoursverksamheten framställdes av Evin Rubar som en extrem och hotande feminism som sakta men säkert korrumpierar det svenska samhället med sitt manshat. Denna framställning lyftes fram istället för en skildring av den tjuugoåriga jourrörelsens historia som hon, enligt intervjupersonerna, menade att hon skulle redogöra för.¹

Dokumentären möttes av stark kritik och granskningsnämnden mottog 147 anmälningar vilket är fler än någonsin tidigare för en dokumentär, men trots detta lyckades dokumentären undkomma att fällas.² Rubar klarade sig undan med kritik från granskningsnämnden, något som SvT menar är väldigt ovanligt, och även då SvT var medvetna om kritiken mot dokumentären lyckades Rubar bli nominerad och därefter vinna tv-priset *Kristallen* för årets förnyare, ett pris som SvT var med och delade ut. Efter detta pris så har ”Könskriget” även blivit nominerad till och vunnit *Prix Egalia*, ett pris för ”främjandet” av jämställdheten.³ Detta anser jag väcker paradoxala frågor om hur det Svenska samhället är uppbyggt och fungerar.

I dagens samhälle uppfattar jag en allmänt negativ inställning till den feministiska rörelsen i helhet. Den har blivit accepterad men är inte helt legitim och det är fortfarande svårt att visa sitt feministiska lynne. Det är ok att vara feminist om man är Göran Persson men det är inte ok att vara feministisk i praktiken såsom Tiina Rosenberg som ständigt utmanar och ifrågasätter normer. Man får minst sagt en känsla av att feminismen och dess organisationer har gått in i en backlash efter den senaste mediala uppmärksamheten kring Fi (Feministiskt Initiativ) och Tiina Rosenberg. Efter dokumentären ”Könskriget” har även kvinnojourerna fått möta denna samhälleliga backlash.

Som jag ser det så är dagens samhälle präglad av ett demokratiskt och individualistiskt tankesätt där en könsneutral föreställning dominerar. I detta tankesätt finns föga utrymme för separatiska⁴ organisationer och här kan det könsneutrala alltid försvaras. Det separata kvinnorummet har ändå blivit en metod för kvinno- och tjejjourer i Sverige. Vad den separatistiska metoden innebär för jourerna och hur de ser på mäns integrering i den kvinnliga

---

¹ Intervju med Lena, ROKS. 28/11-2005.

² Granskningsnämnden (29/11-05). *Granskningsnämndens hemsida* (Elektronisk) Tillgänglig: www.grn.se.

³ SvT (29/11-05). *SvTs hemsida* (Elektronisk) Tillgänglig: www.svt.se

⁴ Se s.6 för en förklaring av begreppet separatism.

fristaden är något som bör problematiseras och likaså bör manligheten och dess nyfödda önskan att integreras i det separata jourrummet att granskas.

Motivet till min uppsats grundar sig i min vilja att förklara och även att bidra till förändring av rådande makthierarkier. Jag anser i själva verket att man kan förändra de strukturella ojämlikheter som genomsyrar vårt samhälle genom att uppmärksamma och ifrågasätta dessa i feministiska analyser och undersökningar. I Rubars dokumentär ”Könskriget” är dessa makthierarkier i högsta grad synliga. Hennes framställning skapar en bild av jourerna som jourerna själva har reagerat mot och inte alls känner igen sig i. Detta beror med ganska stor sannolikhet på Rubars fattiga empiri som endast består av en persons negativa erfarenheter av en ROKS jour.

Journalisten Evin Rubar skildrar i Dokument inifrån (SVT2 15/5-2005) ROKS – Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige – som en extremistisk och hårdför organisation, mansfientlig och skadlig för våldsutsatta kvinnor. Inom ROKS upprörs vi oerhört av denna grovt förvanskade bild av organisationen.⁵

Utifrån den positiva uppmärksamhet som dokumentären fick i allmänhet och speciellt i public service kanalen SvT (bland annat genom priserna som den erhöll) växte det fram en vilja i mig att uppvisa jourernas, i min mening, riktiga karaktärer och visioner. En undersökning av ROKS (Riksorganisationen för Kvinnojourer och Tjejjourer i Sverige) och SKR (Sveriges Kvinnojourers Riksförbund) aktivas åsikter blev därför underlaget i denna uppsats.

Då jag själv är medlem, men ännu inte aktiv, i ROKS tjejjour i Lund kände jag även en stark vilja att informera samhället om vikten i jourernas arbete och dess betydelse för alla våldsutsatta kvinnor som dagligen får stå ut med männens våld. Jag vill dock påpeka att mitt medlemskap i ROKS inte har haft någon större vikt i min uppsats då det inte är en jämförande analys organisationerna emellan. Min personliga inblandning gör min uppsats subjektiv men det innebär inte att jag har varit negativt inställd mot mina informanter från SKR. Jag sympatiserar med båda organisationernas aktiva då det innerst inne handlar om människor som jobbar mot våldet och för kvinnorna som blir utsatta för våldet, och det är självklart det som är det som är det mest centrala.

Då jag har en grund i den genusvetenskapliga forskningstraditionen kom min analys att inrättas med ett kritiskt feministiskt perspektiv, vilket innebär att jag kritiskt granskade den senaste turbulensen inom och utanför jourrörelsen utifrån de aktivas egna uppfattningar. Jag har även valt att granska maskuliniteters roll i arbetet mot våldet då jag anser att män har ett

---

⁵ ROKS (18/11-2005) *ROKS hemsida* (Elektronisk) Tillgänglig: www.roks.se

ansvar i dagens samhälle. Man borde koncentrera sig på männens ansvar och hur män kan hjälpa till att förhindra problemets förekomst, inte nödvändigtvis genom samarbete men i alla fall genom ett eget engagemang. I och med detta är en viktig grundtanke i min analys att ha förståelse för vem som definierar det normala. Historiskt sätt är det männen utifrån sin hierarkiska maktposition som främst har utgjort och skapat normen i samhället. En norm som har exkluderat kvinnor och blundat för kvinnors utsatthet och som än idag genomsyrar samhället.

2. Kvinnojoursförbunden

Kvinnojoursverksamheten i Sverige har vuxit fram ur problemet med mäns våld mot kvinnor och jourernas verksamheter betyder oerhört mycket för alla de kvinnor som dagligen får stå ut med det hierarkiska maktuttryck som våldet innebär (allt från psykisk till fysisk misshandel som kuvar och kränker kvinnan). Jourerna är en fristad och ibland en livräddare för kvinnorna och deras barn, men även då vi kan se problemet idag så var det inte förrän i slutet av sjuttioalet, under kvinnorörelsens framväxt, som det tidigare omnämnda privata problemet med mäns våld mot kvinnor till vissa delar blev tillåtet att omtalas som ett samhälleligt problem. Detta visade sig i storstäderna Stockholm och Göteborg 1978 då de första kvinnojourerna skapades och vidare in på åttiotalet då uppbyggnaden av kvinnojourer eskalerade.⁶

Den första ideella verksamheten bildades 1984 och fick namnet ROKS, Riksorganisationen för Kvinnojourer i Sverige. Organisationen växte fram som en samling självständiga och ideella jourer där självständigheten innebar att den enskilda organisationen fick bygga upp egna stadgar och målsättningar samt att ordna den ekonomiska biten med bidrag.⁷ Åtta år efter starten, 1992, skedde en betydelsefull omvandling i ROKS grundläggande stadgar. ROKS blev en uttalad feministisk organisation vilket innebar att de samtidigt som de hanterade våldets följder ville förklara och därmed motverka problemets förekomst. Alla jourerna började således jobba för samma mål, nämligen jämställdheten.⁸

Jourerna var även noga med att poängtera att de endast fanns till för kvinnor, kvinnor som behövde skydd och hjälp av sina medsyststrar. Manligt samarbete var följaktligen inte

---

⁶ Holmberg, & Bender (1998). *Våld mot kvinnor – män i kris. En kartläggning av verksamheten på sju kvinnojourer och tre mansjourer 1997*. (Rapport/Socialstyrelsen: 6) s.16.

⁷ www.roks.se, 18/11-2005.

⁸ Holmberg & Bender (1998), s.16.

aktuellt för ROKS och denna separatism blev till slut för mycket för vissa av jourerna. 1996 lämnade sexton av jourerna verksamheten för att bilda den nya organisationen SKR, Sveriges Kvinnojourers Riksförbund. Förklaringen var att man ville bredda samarbetet utanför jourerna så att man även kunde arbeta med män, något som man menade var av vikt för att kunna främja jämställdheten mellan kvinnor och män.⁹

2.1 Jourorganisationerna ROKS och SKR, ideologier och stadgar

ROKS och SKR har liknade ideologiska grunder och stadgar. Båda verksamheterna är politiskt och religiöst obundna samt ideella och alla jourer inom de två verksamheterna är fristående föreningar. Vidare har båda organisationerna en feministisk bas vilket innebär att de jobbar aktivt för att motverka mäns våld mot kvinnor samtidigt som de arbetar förebyggande emot rådande strukturer för att nå fram till ett jämställt samhälle. Detta gör de flesta lokala jourerna på en platt organisation utan hierarkier.¹⁰

Likheterna är följaktligen lättidentifierade men skillnaderna mellan ROKS och SKR är däremot svårare att definiera. Då både ROKS och SKR är uppbyggda som individuella föreningar skiljer sig uppfattningarna mellan alla föreningar oavsett vilken organisation det handlar om. Det är således svårt att generalisera men å andra sidan kan man tydligt se en skillnad mellan organisationerna i deras uttalade stadgar och program.

ROKS: Inom kvinnojourerörelsen ser vi mäns våld mot kvinnor som ett stort folkhälsoproblem och inte ett individproblem som kan förklaras med svartsjuka, sinnesjuka män eller provocerande kvinnor. /.../ Män som grupp är överordnade kvinnor som grupp i samhället idag, mannen ses fortfarande som norm och kvinnan som undantag eller det andra könet som det också kallas. ROKS har tagit den tanken som sin egen, det innebär att mäns våld mot kvinnor är ett symptom på den könsmaktstruktur som råder i samhället.”¹¹

SKR: I den forskning som finns framställs framförallt ett stort kontrollbehov och svartsjuka som gemensamma drag hos misshandlande män. /.../ Insatser måste göras på alla nivåer i samhället från lagstiftning till individnivå. Kunskap är dock ett viktigt verktyg och viljan en förutsättning. Jämställdhet måste lagstiftas med det handlar också om hur vi uppfosttrar våra barn, vad vi lär våra pojkar och flickor. Både struktur och individ måste förändras.¹²

Utifrån ovanstående citat visas de centrala åtskillnader som finns mellan ROKS och SKR. Då ROKS endast vill se problemet på strukturnivå anser SKR att man även måste ta hänsyn till individnivån. Vidare kan man se en skillnad i hur organisationernas samarbete med omvärlden ser ut. Medan SKR samarbetar med andra organisationer, liksom SMR (Sveriges

---

⁹ Ibid., s.20.

¹⁰ www.roks.se, 18/11-05 och *SKR:s hemsida* (Elektronisk) Tillgänglig: www.skr.se

¹¹ www.roks.se, 18/11-05.

¹² www.skr.se, 18/11-05.

Mansjourers Riksförbund) så tar ROKS avstånd från ett samarbete med män (men självklart samarbetar de med män inom institutioner t ex med polisen om det behövs).

Ytterligare en väsentlig skillnad är jourernas analys av våldet. Då ROKS påpekar det sexualiserade våldets vikt koncentrerar sig SKR på begreppet könsrelaterat våld. Skillnaden är att ROKS anser att samhället i stort förtrycker kvinnor som grupp genom pornografi, sexuella trakasserier och så vidare. SKR däremot betonar särskilt vissa enskilda kvinnors utsatthet och sätter även barnen i centrum.¹³

2.2 Mäns våld mot kvinnor och jourernas vikt i samhället

Mäns våld mot kvinnor är ett utbredd samhällsproblem som dagligen innebär hot mot kvinnor. Jourerna tar ansvar för de följder som mäns våld mot kvinnor skapar, ett ansvar som politiker däremot har blundat för¹⁴ och som de flesta politiker fortfarande tycks blunda för. Omfattningen av ROKS och SKR:s arbete är enormt och utan jourerna hade våldsutsatta kvinnor haft en ännu besvärligare situation.

Under 2004 genomförde ROKS medlemsjourer minst **76.358** stödåtgärder för att hjälpa de kvinnor och tjejer som kontaktat kvinno- och tjejjourerna. /.../ ROKS medlemsjourer erbjöd under 2004 minst **2.521 kvinnor** och **barn** en fristad och skyddat boende.¹⁵ (min fetstil)

Under 2004 har SKR:s medlemsföreningar haft kontakt med **12 308** hjälpsökande via telefon, besök, brev, fax och e-post och erbjöd **328 kvinnor** och **282 barn** skyddat boende.¹⁶

Fram tills nyligen har jourerna i själva verket varit den enda platsen för misshandlade kvinnor att vända sig till, men på senare tid har kommuner och landsting beslutat att ge socialtjänsten bidrag för en mer aktiv roll i arbetet. Konstigt nog valde man att ge socialtjänsten detta bidrag istället för att utöka jourerna som har arbetat med problemet i över tjugo år och som man därav utifrån sin erfarenhet måste medge är de sanna experterna. Utan mera bidrag har kvinnojourerna till största del förblivit ideella föreningar utan fast anställd personal. Pengar driver de ideella arbetarna in genom att söka bidrag från andra organisationer och institutioner. Att socialtjänsten nu fått en del i arbetet anser jag är bekymmersamt, det kan i vissa fall finnas problem med att gå till socialtjänsten då besöken alltid dokumenteras.¹⁷

---

¹³ Holmberg & Bender (1998). s.21.

¹⁴ Eduards, Maud (2002). *Förbjuden handling. Om kvinnors organisering och feministisk teori*. Kristianstad: Liber. s.66.

¹⁵ www.roks.se, 1/12-05.

¹⁶ www.skr.se, 18/11-05.

¹⁷ En diskussion kring detta återkommer jag till i analysen.

Sammanfattningsvis visar det ideella arbetet vid kvinnojourer och bristen på övrig organisering tydligt på samhällets bristande ansvarstagande när det kommer till problemet med mäns våld mot kvinnor.

2.3 Separatism

Separatism som begrepp är extremt laddat i dagens samhälle. Den första tanken går vanligtvis till lesbiska queerfeminister eller terrorister, tankar som är förståliga då de vunnit medias uppmärksamhet och har utmålats som rabiata och farliga. Dessa separatister avsäger sig kontakten med omvärlden, det samhälleliga, för att på så sätt framföra sin protest mot det rådande. Men på senare år har separatism fått en bredare innebörd och har även kopplats ihop med feministiska rörelser såsom jourrörelsen.¹⁸ Jourrörelsens separatism är dock inte lika framträdande som ovanstående grupper då de flesta jourer stödjer sig på samhället (bland annat genom bidrag) istället för att ta avstånd ifrån det.

I *Svensk ordbok och svensk uppslagsbok* har begreppet separatism följande definition: ”En strävan att frigöra sig från någon större helhet; särskilt i politiska eller kyrkliga sammanhang.”¹⁹ I relation till jourrörelsen har begreppet separatism använts för att frigöra kvinnor från mäns våld men det har även använts ihop med begreppet *fristad* som i sin tur bygger på tre grundstenar. Den första är att ta hänsyn till kvinnans behov av *avskildhet*. Genom avskildheten kan kvinnan hämta kraft och besluta vad som är bäst för henne själv utan att maken/sambon kan lägga sig i. Den andra grundar sig i jourerna som *fristående*, fristående från den sociala apparaten och därmed fria från registrering. Den sista av grundstenarna är den *separata*. Med separat menar man följaktligen enkönat, en miljö där kvinnor i samma situation kan mötas.²⁰

Det finns två generella sätt att se på separatism idag. Antingen kan man se det som jourorganisationerna gör, som en fristad för kvinnor där de kan vara avskilda från omvärlden och våldet. Eller så kan man se det som Rubar att separatism är något uteslutande och farligt, något extremt som kommer att förtära vårt demokratiska samhälle. Estelle Freedman, professor i historia, är en av dem som skulle sympatisera med det första alternativet. Freedman beskriver nämligen separatism som en strategi att motarbeta det patriarkala samhället som existerar idag. Hon visar hur det historiska användandet av separatism har varit en taktik att föra kvinnorörelsen framåt och för att bygga upp kvinnlig verksamhet. Hon anser

---

¹⁸ Anderson, Jackie (1994). Separatism, feminism and the betrayal of reform. *Signs*. Nr.19:2, s.437-448.

¹⁹ Axelsson, Josephson (1997). *Svensk ordbok och svensk uppslagsbok*. Finland: Norstedts.

²⁰ Holmberg & Bender (1998).

att utan denna politiska strategi hade det feministiska medvetandet inte vuxit fram på samma sätt och kvinnors historiska erfarenheter hade inte blivit berikade i samma grad som de har idag.²¹ Jackie Anderson är ytterligare en författare som har diskuterat kring separatism och dess historiska användning. Anderson menar att separatism är en följd av sociala orättvisor som skapas genom hat och som uttrycks med våld och det första steget är att avskilja sig från männen så mycket som är möjligt.²² Ännu en gång beskrivs separatism som en strategi för kvinnors säkerhet och utveckling och inte som ett omvänt hat såsom Rubar vill visa på.

3. Problemformulering, syfte och frågeställningar

Den senaste mediala rörligheten kring jourrörelsen har mer eller mindre rört om i de ideella föreningarna som över en natt har gått från att arbeta med utsatta kvinnor till att vara extrema feminister med en stark vilja att exkludera män. Att man undviker att inkludera män inom vissa av jourerna har fått stark kritik och att det finns två olika organisationer har man inte visat på i den mediala debatten. Vidare har debatten osynliggjort den manliga inblandningen som finns inom vissa jourer, det har inte problematiserats och man har inte lyft fram hur det kan påverka organisationen och kvinnorna som söker hjälp på jourerna. Det enda som tycks ha varit intressant är en koncentration på den manliga uteslutningen, en uteslutning som inte är tillåten i vårt samhälle.

Mitt *syfte* med denna uppsats är att belysa kvinnojourrörelsen och dess separatistiska tradition utifrån den senaste debatten kring dokumentären "Könskriget". Och med detta syfte vill jag redogöra för följande frågeställning.

- Hur formulerar kvinnojourrörelsen sin syn på separatism i dag, i kölvattnet av den massiva kritik som rörelsen fått utstå?

Utifrån denna frågeställning vill jag lyfta fram och problematisera hur ROKS och SKR aktiva ser på separatism och på den kritik som rörelsen mottagit. Vidare vill jag undersöka hur de aktiva ser på mäns roll i rörelsen. Detta ämnar jag att göra utifrån de intervjuer och det frågeformulär som aktiva från SKR och ROKS har ställt upp på respektive svarat på. Jag vill dock påpeka att denna uppsats inte är avsedd att vara jämförande förbunden emellan, inte heller är detta en undersökning av hela rörelsen utan endast en liten del av den. Detta återkommer jag till senare och för vidare diskussion kring.

---

²¹ Freedman, Estelle (1979). Separatism as a strategy: Female institution building and American feminism, 1970-1930. *Feminist studies*. Vol.5, nr. 3, s.512-528.

²² Anderson, Jackie (1994). s.438.

4. Forskningsläge

Forskningsfältet kring mäns våld mot kvinnor har sedan problemet gick från att vara ett privat problem till ett samhällsligt problem haft en stor utbredning i forskningsvärlden. Problemet har till och med blivit så pass erkänt så att den massmediala världen till en viss del har debatterat ämnet. De verksamma kvinnojourerna som tar hand om de problem som våldet bringar har även lyckats få en plats på agendan, men forskning kring kvinnojourernas verksamheter förekommer inte i samma grad som det problem som de finns där för och som de försöker motarbeta.

Jackie Anderson och Estelle Freedman som nämndes tidigare är två forskare som valt att koncentrera sig vid kvinnors historiska användning av begreppet separatism. I artikeln *Separatism, Feminism, and Betrayal of Reform*²³ skriver Anderson om kvinnors och då speciellt lesbiska kvinnors behov av ett separat rum. Hon menar att speciellt våldsutsatta (lesbiska) kvinnor behöver en fristad där de kan utvecklas utan män och underordning. Vidare visar hon hur separatism ständigt har tillbakavisats i den amerikanska historien då det utgör ett hot mot den manliga dominansen. I artikeln *Separatism as a strategy*²⁴ lägger Freedman på liknande sätt en koncentration på separatism som en feministisk medvetandehöjande metod där kvinnor kan bygga upp en egen omgivning och relationer. Hon visar även hur separatism har använts i olika sammanhang, i amerikansk historia, för att pressa fram förändring och vad detta har betytt för kvinnorörelsen. I korta drag visar hon hur det separata har använts för att kunna integrera kvinnor i mansvärlden, både sexuellt, professionellt och politiskt.

Socialstyrelsen har lanserat en mer ingående forskning kring kvinnojourer och deras ideologier, möjligheter och problem i rapporten *Våld mot kvinnor –män i kris*²⁵. Rapporten är skriven av fil dr Carin Holmberg och forskningsassistent Christine Bender och har som syfte att beskriva den verksamhet som finns inom kvinno- och mansjourer i Sverige. Då studien kartlägger jourorganisationernas utseende och framvisar allmänhetens syn på jourerna runt 1998 är den relevant som bakgrund i min egen studie. Holmberg och Bender kommer fram till intressanta slutsatser i den analys som de gör. De menar att myndigheterna ibland har blandade känslor till jourerna och att de har bristande förståelse för samhällets ojämlikheter. Myndigheterna vill upprätthålla det könsneutrala och därmed betraktas kvinnor och män lika

---

²³ Ibid., s.437-448.

²⁴ Freedman, Estelle (1979). s.512-528.

²⁵ Holmberg & Bender (1998).

utifrån deras skyldigheter och rättigheter och inte utifrån köns olika utsatthet. Det är i andra ord en taktik som ser till att orättvisorna mellan könen består.

Vidare behandlar Holmberg och Bender tre aspekter som de anser reducerar vikten i att lyfta fram maktförhållandet mellan könen. För det första anser de att ett individualiserande av våldet för tillbaka våldet på en individnivå. För det andra lyfter de fram att ett avslöjande av det separata jourarbetet kan minska vikten i maktförhållandet då man istället lägger vikt på de jourarbetande kvinnorna och deras manshat. Slutligen menar de att våldets betydelse minskar då man sätter barnen i fokus, fäderns rättigheter hamnar i centrum istället för den utsatta kvinnan och våldet hon erfarit. Men det som visade sig vara mest intressant för min egen studie var Holmbergs och Benders redovisande av myndigheternas paradoxala syn på mansjourerna i förhållande till kvinnojourerna. Myndigheterna ansåg enligt författarna att mäns separata organisering inte var en könsseparatism. Likaså hade de förståelse för att män inte ville träffa kvinnor efter exempelvis skilsmässa, eftersom männen troligen är trötta på kvinnor då de slår sina fruar.

Holmberg har även skrivit en egen bok, *Det kallas manshat*²⁶, som behandlar feminism och främst mäns förhållande till detta begrepp. Det som var av främsta intresse för mig och min uppsats var Holmbergs diskussion kring den medvetna och undermedvetna faran i kvinnors framgång som hotar att ta ifrån männen deras makt. Detta hot menar Holmberg att männen svarar på genom att trycka tillbaka de kvinnor som går för långt. Att kalla de hotande kvinnorna för manshatare är en av flera strategier som tar ifrån kvinnorna deras legitimitet som politiska kvinnor. Vad Holmberg uppmärksammar är att man sätter detta manshat i centrum och skymmer kvinnohatet med detta. Manshatet uppfattas på så sätt som mer utbredd och farligt även då detta hat inte orsakar någon skada på män, det är till skillnad från kvinnohatet ett hat mot dagens kultur och ideologier och inte ett hat mot individer. Kvinnohatet däremot förtjänar uppmärksamhet då det dagligen utsätter kvinnliga individer för psykisk och fysisk skada i form av sexuella trakasserier, våldtäkter, kvinnomisshandel och mord.

Statsvetaren Maud Eduards är ytterligare en forskare som har valt att arbeta med jourorganiseringen och feminism och detta gör hon bland annat i publikationen *Förbjuden handling*²⁷. I denna bok diskuterar Eduards kvinnors kollektiva och separata organisering i den svenska könsordningen. Vidare behandlar hon det politiska och teoretiska motstånd som den etablerade ordningen tillhandahåller. Hon uppvisar hur kvinnors separata verksamheter

---

²⁶ Holmberg, Carin (1996). *Det kallas manshat. En bok om feminism*. Göteborg: Anamma Böcker

²⁷ Eduards, Maud (2002).

har kritiserats och hur deras handlingsutrymme har minimerats genom exempelvis demokratiska argument. Hon spekulerar även i varför kvinnors organisering möter detta motstånd och visar på hur det kvinnligt separata går emot det normala och blir avvikande. Då jag anser att Eduards för en bra diskussion kring motstånd kommer hon att bli uppmärksam i den teoretiska delen av denna uppsats.

Men till skillnad från Eduards bok som kom år 2002 vill jag gräva djupare i dagens sociala konstruktion och kontext. Jag anser nämligen att den senaste turbulensen inom jourrörelsen med de mediala bakslagen har väckt nya sidor som kräver att undersökas. Likaså bör man problematisera de första männens aktivitet i jourrörelsen, något som tidigare författare ännu inte har gjort.

5. Metod och material

Metoden som jag har valt att utgå ifrån är den kvalitativa metoden utifrån Steinar Kvaales beskrivning av denna i boken *Den kvalitativa forskningsintervjun*²⁸. Anledningen till att jag valt denna metodform ligger i min avsikt att genomföra en så djupgående öppen analys som möjligt, där informanterna kan beskriva sina tankar utan att styras in i en snäv ram.

Kvalitativa förhållningssätt till mänsklig interaktion har fått en stark position inom kvinnoforskningen. Denna lägger, till skillnad från en ofta eklektisk kvantitativ forskning, tonvikten på kvinnors vardagsvärld, utnyttjar metoder som gör det lättare att förstå kvinnors liv och belägenhet och har som mål att förändra de förhållanden som undersöks.²⁹

Min utgångspunkt var att använda mig av den kvalitativa intervjumetoden. Jag såg intervjun som en adekvat metod då mitt syfte byggde på jourföreningsaktivas uppfattningar av den senaste turbulensen kring "Könskriget" och kring de första manliga inom rörelsen. Men då komplikationer inträffade under processen kom ett kvalitativt frågeformulär att utgöra hälften av materialet något som jag själv anser vara ytterst problematiskt och som jag därav kommer att diskutera i de följande avsnitten. Min epistemologiska positionering såväl som mitt konkreta tillvägagångssätt bygger framför allt på ett kapitel ur boken *Beyond methodology*³⁰ skrivet av Joan Acker, Kate Barry och Johanna Esseveld. Vidare har jag tagit hjälp av Karen Davies och Johanna Essevelds feministiska epistemologi i *Kvalitativ kvinnoforskning*³¹. Jag

---

²⁸ Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

²⁹ Ibid., s.72.

³⁰ Acker, Barry & Esseveld (1991). Objectivity and truth. I Fonow & Cook (red.) *Beyond methodology: feminist scholarship as lived research*. Indiana University Press.

³¹ Davis & Esseveld (1989). *Kvalitativ kvinnoforskning*. Stockholm: Arbetslivscentrum.

anser att dessa författare har varit till stor hjälp för mig då jag utifrån problemen hade ett stort behov att tänka kritiskt kring min datainsamlingsprocess och min empiri.

5.1 Intervjuerna

Mitt material består således till en viss del av kvalitativa, semistrukturerade djupintervjuer med låg standardisering. Detta innebär att intervjufrågorna utgick ifrån vissa övergripande intervjufrågor³² som styrdes in på olika banor beroende på mina intervjupersoner. Intervjukaraktern kändes självklar då mitt ämne är så känsligt i dagens heta debatt och då det har förmåga att väcka starka känslor. Jag ville ge intervjupersonen utrymme att sväva ut på frågorna så att de kunde känna sig bekväma och så att jag själv kunde få ut det innersta ur informantens resonemang och tankar kring ämnet.

Kvalitativa metoder ansågs alltså bättre lämpade för studier av kvinnors liv av flera skäl: de betraktas som mer explorativa till sin karaktär, de möjliggör för människan att framträda i sitt sociala sammanhang, de lyfter fram den värld där kvinnorna i huvudsak finns och där de väver samman vardagslivets trådar. De ger också spelrum för mer kontakt och lyssnande forskare och forskningssubjekt emellan.³³

Den kvalitativa intervjun har utifrån ovanstående citat en fenomenologisk karaktär vilket i sin tur innebär att den tar speciell hänsyn till *livsvärlden* eller vardagslivet kring den intervjuade. Fenomenologin har som mening att försöka skapa förståelse för aktörernas egna subjektiva perspektiv och på ett omsorgsfullt beskriva hur de uppfattar tillvaron.³⁴ Med detta synsätt på intervjusituationen kan man minska de maktasymmetrier som kan uppstå mellan undersökare och intervjuperson, vilket är oerhört angeläget att ta hänsyn till. Intervjuerna blir solidariska och personliga vilket ger ett djup och en förståelse för subjektens omvärld.³⁵ Dock är dessa intervjuer inte problemfria, speciellt kan problem uppstå mellan forskare och forskningssubjektet i intervjun.

Acker, Barry och Esseveld menar att det alltid förekommer en viss objektifiering av subjektet, speciellt i analyserandet av empirin.³⁶ Det innebär att mina egna subjektiva erfarenheter och politiska ramar kommer att ha haft en påverkan på hur jag har tolkat och styrt mina intervjupersoners diskussioner. Det var därför viktigt att jag lyssnade på mina intervjupersoner, det skulle vara deras svar som redovisas och inte de svaren jag ville lyfta fram.

---

³² Se bilaga.

³³ Davis & Esseveld (1989). s.15.

³⁴ Kvale, Steinar (1997). s.54.

³⁵ Davies & Esseveld (1989). S.24-25

³⁶ Acker, Barry & Esseveld (1991). s.142.

En känsligt genomförd intervju som bevarar närheten till den intervjuades livsvärld kan ge kunskaper som sedan kan utnyttjas till att förbättra människors situation. Intervjun är dock i sig varken en progressiv eller en förtryckande metod. Den producerade kunskapen kan användas både för att förbättra de undersökta personernas situation och för att manipulera med dem ännu effektivare.³⁷

Utifrån mitt ämne kom även informanternas kön att ha en betydelse i min tolkningsprocess. Som kvinna har jag utifrån mina erfarenheter troligtvis mer gemensamt med andra kvinnor än en man och därmed kommer förmodligen tolkningen av kvinnornas uttalanden vara mer överensstämmande. Samtidigt har jag som vit kvinnlig akademiker en relativt privilegierad position i samhället och mina erfarenheter kan därför vara väldigt olika från många andra kvinnors. Att inte endast se till kön utan att ha förståelse för alla kategorier är följaktligen en viktig förutsättning i min uppsats. Jag var emellertid hela tiden medveten om att min position som undersökare ger mig ett tolkningsföreträde och därav försökte jag minska detta så mycket som möjligt. Bland annat har jag valt att sätta ut blockcitat från intervjuerna istället för att placera in citat i en flytande text.

Acker, Barry och Esseveld menar även att man alltid bör fundera över sin egen påverkan på subjektet genom att självkritiskt granska sig själv samt genom att föra ett öppet resonemang kring de problem som uppkommer under arbetets gång.³⁸ Enligt min mening genomfördes mina intervjuer på ett spontant sätt där jag hela tiden försökte anpassa mig till vad intervjupersonen tyckte var relevant. Redan innan intervjuerna hade jag en tanke om hur min analys skulle se ut men speciellt under intervjuernas gång blev jag inspirerad och nya analyser och tolkningar gjorde att nya frågor och vinklingar uppkom, något som Davis och Esseveld ser som en nödvändighet för att processen ska fortskrida.³⁹

Den första intervjun utfördes i Lund med SKR aktiva Yvonne⁴⁰ som arbetar ideellt sedan två år tillbaka och som sitter med i styrelsen på Lundajouren. Intervjun varade i ca 1 timme. Den andra intervjun genomfördes på SKR:s kvinnojour Mira i Nyköping. Anledningen till att jag valde just denna jour var för att det i augusti anställdes en man inom verksamheten och då jag försöker få fram en övergripande förståelse var ett manligt perspektiv av stor vikt. Den andra intervjupersonen blev därmed Peter som arbetat i några månader på jouren, och denna intervju varade i ca 45 minuter. På samma jour genomfördes även ett kort samtal med Marie som är den andra heltidsanställda på jouren och som har

---

³⁷ Kvale, Steinar (1997). s.18.

³⁸ Acker, Barry & Esseveld (1991). s.139-145.

³⁹ Davis & Esseveld (1989). s.27.

⁴⁰ Alla namnen är fingerade av anonymitetsskäl.

arbetat inom jourrörelsen i nio år, med och utan män. Diskussionen grundade sig i hur det fungerar med en man inom kvinnojoursverksamheter och varade i ca fem minuter. Alla intervjuer spelades in och transkriberades därefter för att ge en översiktlig bild på materialet.

5.2 Frågeformuläret

Då vissa dilemman uppstod i processen svarade den fjärde och femte informanten, båda från ROKS, på ett sammanställt frågeformulär⁴¹ över e-post. Detta frågeformulär vill jag också framställa som kvalitativt då det var öppet för funderingar och fria utsvävningar. De övergripande frågorna som intervjuerna utgick ifrån kom även att forma frågeformuläret. Svaren blev dock mer precisa än de jag fick under intervjuerna och då jag även inte hade chans att ställa följdfrågor förlorades det djup som jag strävade efter. Steinar Kvale menar att det uppkommer många tunga epistemologiska frågor kring intervjumetoden och att ”om motsvarande frågor ställdes kring exempelvis enkäter skulle det vara ganska lätt att besvara dem.”⁴² Frågeformuläret har följaktligen mindre problematiska frågor men samtidigt bidrar det med ett ytligare innehåll.

Lena som arbetat på Tjejjouren i Malmö i fem år blev den första personen som svarade på mitt frågeformulär. Lenas frågesvar blev långa och utsvävande och omfattade fem skrivna A4 sidor. Den andra personen som svarade på frågeformuläret blev Lovisa som sedan sju år tillbaka har varit aktiv medlem i olika ROKS jourer och nu är aktiv i Stockholm. Lovisas svar var kortare och mer koncisa och omfattade ca två skrivna A4 sidor.

5.3 Urval och reflektioner över materialinsamlingsprocessen

Det ursprungliga urvalet av intervjupersoner skedde utifrån en geografisk avgränsning där Skåne blev det aktuella regionen. Men då jag ville införa ett manligt perspektiv i undersökningen fick jag även inkludera Nyköping i urvalet, då Nyköping är en av de två jourerna med manliga aktiva.

I min materialinsamlingsprocess stötte jag på en betydande motgång. Intervjuerna med SKR avklarades snabbt, men att skaffa intervjupersoner från ROKS blev ett helt annat uppdrag. Då jag av praktiska och ekonomiska skäl bestämde mig för att koncentrera mig på jourverksamheter inom Skåne så sökte jag efter jourverksamheter runt Lundatrakten och förutom tjejjourerna i Lund och Malmö så fann jag bara jourverksamheten Terrafem i Malmö. Därav blev Terrafem mitt val. Men här blev jag direkt anvisad att prata med Terrafems

---

⁴¹ Se bilaga.

⁴² Kvale, Steinar (1997). s.19.

ordförande av kvinnan som svarade i telefon, och även då jag förklarade att det var vilken röst som helst och inte en auktoritär röst som jag letade efter så hänvisades jag till ordföranden. Ordföranden bad mig e-posta frågorna och sedan skulle hon prata med styrelsen för att se om någon hade tid. Tyvärr fick jag ett negativt svar, jouren hade bestämt att inte prata om ROKS efter dokumentären "Könskriget" då det är så lätt att förvrida svaren till något som skadar rörelsen. Terrafem svarade nej av ängslan för att utsättas för ännu mer förvrängning genom intervjuer eller frågeformulär, något som jag har full förståelse för men som jag tycker är olyckligt då jag själv är ute efter att stödja jourrörelsen och inte bryta ner den.

Jag bestämde mig då för att kontakta tjejjouren i Malmö. Från Malmös tjejjour fick jag snabbt respons men även här var medlemmarna en aning reserverade. Här gick en kvinna med på att svara på frågor över e-post. En anledning till detta kan vara att frågeformulär fungerar på helt annat sätt. Med ett formulär försvinner en oro för att säga saker som sedan kan misstolkas eller förvridas till lögnery och det ger informanten en kontroll över det skrivna ordet.

Utifrån motgångarna bestämde jag mig för att kontakta kvinnojourer utanför min geografiska avgränsning. På så sätt hittade jag Lovisa som var den andra personen som gick med på att svara på frågor över e-post. Att den geografiska avgränsningen utvidgades anser jag inte ha någon större påverkan på min uppsats, likaså anser jag att tjejjourernas inblandning inte medför någon större problematik då det är röster från ROKS som jag är ute efter och inte bara röster från kvinnojourerna i landet. Min avsikt är ju i själva verket att sammanställa röster från organisationerna och inte fastställa en sanning om hela Sveriges kvinnojourverksamhet.

Att aktiva från SKR svarade på intervjuer och aktiva från ROKS svarade på ett frågeformulär över e-post medför vissa svårigheter i min analys. Då man får ett mindre djup ur frågeformulär över e-post kommer en större förståelse ha framkommit ur intervjuerna med SKR. Detta innebär att jag inte kan lägga tyngden på en jämförelse mellan de aktivas åsikter inom ROKS och SKR.

Än en gång vill jag uppmärksamma Acker, Barry och Esseveld resonemang kring objektifieringen mellan subjekt/objekt.⁴³ Det är alltså ett oundvikligt problem som jag har tagit hänsyn till även i frågeformulärsvaren och som jag anser att jag har minskat då jag även har upprätthållit en så öppen dialog som möjligt med informanterna. Det är följaktligen min

---

⁴³ Acker, Barry & Esseveld (1991). s.136

uppgift att informera läsaren om att detta är en subjektiv tolkning av hur jag ser på världen utifrån ”mina” informanternas ögon och inte en sanning i positivismens mening.

Ytterligare en angelägen aspekt i mitt uppsatsarbete är att erkänna att den framställning som jag lyfter fram utifrån mina egna tolkningsramar är påverkade av de omgivande normerna, likaså är läsarens. Därför är det av vikt att kritiskt granska sin omgivning och dess effekt på det egna forskningsobjektet. En genomgående och djup analys med förståelse för hur maktaspekter påverkar den bestämda kontext som undersökes tillsammans med en relevant teori inger således ett starkt underlag i analysen.

6. Teori

Genom att kombinera den kvalitativa metoden med genusteori kan man införa ett feministiskt perspektiv till analysen. Och den första genusteori som jag har valt att bruka är Maud Eduards feministiska organisationsteori som grundar sig i publikation *Förbjuden handling*. Vad jag främst har valt att ta fasta på i Eduards teori är hennes diskussion kring begreppen motstånd och motmakt. I mitt fall har motståndet exemplifieras genom dokumentären ”Könskriget” och motmakten som utmanar detta tänkandet är då kvinnojourernas separata organisering. Eduards motstånds och motmakts begrepp har jag behandlat i analysens första och andra del. I analysens tredje del har jag vidare behandlat hur motstånd föder motmakt och hur maskuliniteter samspekar i samhället. Då Eduards teori inte fullständigt behandlar manlighet och dess variationer har en maskulinitetsteori inrättas som komplement. Maskulinitetsteorin kommer både användas för att visa mäns roll och ansvar i arbetet mot mäns våld och för att visa hur förändringar i strukturer kan skapa nya förhållanden. Att en problematisering kring manlighet och maskuliniteter inte existerar inom forskningsfältet anser jag vara bekymmersamt och därför har jag även tagit fasta på detta i analysens tredje del. Detta har jag gjort genom att anlägga Robert Connells maskulinitetsteori på min uppsats, en teori som utgår ifrån boken *Maskuliniteter*⁴⁴.

6.1 Organisering och motstånd

Maud Eduards teori kring kvinnlig organisation och motstånd bygger främst på ett asymmetriskt maktförhållande där dikotomin kvinnligt och manligt ligger som grund.

---

⁴⁴ Connell, R W (2003). *Maskuliniteter*. Uddevalla: Daidalos.

Samhällsteorin byggs upp kring ett diskursivt tänkande, hämtat från Michel Foucault, där diskurser kontra motdiskurser strider om att få definiera och konstruera det normala.

Med en **diskurs** avser vi en uppsättning utsagor, talade eller skrivna, i ett bestämt socialt sammanhang, liksom de mer eller mindre uttalade regler som styr vad som `kan` och `inte kan` sägas eller skrivas i sammanhanget.⁴⁵

Det jag har tagit fasta på i Eduards diskussion kring Foucault är att det finns ett maktspel emellan diskurserna där de strider om den vetenskapliga hegemonin. Den dominerande diskursen skyddas och upprätthålls genom att tysta ner, avfärda och ogiltigförklara andra former av tänkande. Detta ger en förståelse för hur en mindre feministisk motdiskurs kan ha tystat ner eller hur den hegemoniska diskursen inte låtit en motdiskurs om manligt ansvar bli hörd.

Eduards menar att den övergripande ideologiska och föreställningen i vårt samhälle och i våra ledande diskurser utgörs av det demokratiska tänkandet. En ideologi som med sin makt i stor utsträckning definierar det normala inom den politiska världen. Vad jag har uppmärksammat kring detta är hur det demokratiska motståndet vid varje tillfälle pressar tillbaka de kvinnligt separatistiska organisationerna genom att påpeka det onormala med kvinnlig organisering i den demokratiska ordningen. Eduards använder sig av två nyckelbegrepp när hon diskuterar diskursernas maktspel, begrepp som även kommer användas som centrala begrepp i min uppsats. Det första begreppet är *motstånd* eller i Foucaults ord den rådande diskursens försök att hålla ute det som Eduards kallar *motmakt*, nämligen de aktiva kvinnornas motdiskurs som ämnar förändra den rådande makten.⁴⁶

Som grund till Eduards teori, och därav även till min uppsats, ligger som tidigare nämnt genusrelationer och skillnader mellan genus, där det kvinnliga är underordnat det manliga. Att det finns skillnader mellan genus är ingen som kan motsäga men däremot är det svårt att se skillnaderna i vardagslivet då dessa är så normaliserade att de uppfattas som naturliga. De många skillnaderna reproduceras av både män och kvinnor ”genom att kvinnor betar sig som kvinnor förväntas göra och män som män brukar.”⁴⁷ Utifrån skillnaderna är exempelvis den kvinnliga genusrollen avvikande i politiken. Den historiska synen på kvinnan som det privata och mannen som det offentliga och politiska har byggt upp denna tanke som utesluter eller

---

⁴⁵ Bergström & Boréus (2000). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur. s.17.

⁴⁶ Eduards, Maud (2002). s.9-14

⁴⁷ Ibid., s.22.

gör kvinnor avvikande i denna sfär. För enligt Eduards innebär könsskillnader alltid att kvinnor avviker från män då män utgör normen i det samhälleliga.

Kvinnor betecknas ständigt som avvikande, annorlunda, mindre politiska. De görs till kön, medan män förblir rättesnören. Kvinnor står i fokus som den centrala analytiska kategorin, men också som "problemet".⁴⁸

Vad Eduards menar med problemet är kvinnors specifika intressen i politiken i förhållande till det allmänna (manliga) intresset. Politiken "får" kön då kvinnor integreras, innan är den "könslös" eftersom män inte relateras till kön inom den politiska sfären utan till normen som är så naturlig att den inte ifrågasätts. Kvinnor är på så sätt kön medan män står för det medborgerliga. Sammanfattningsvis bygger problemet på de intresse motsättningar som existerar mellan könen, där kvinnors intresse är att nå fram till jämställdhet och mäns intresse är att reproducera det rådande samhället som ständigt giver dem fördelar och vinster.⁴⁹

I det demokratiska samhället ligger en tanke kring det *individuella* och *könsneutrala* i centrum. Könsneutraliteten som demokratin sägs förespråka kan låta opartisk men i själva verket bygger denna på ett ojämnt förhållande mellan kvinnor och män vilket ställer till problem. Neutraliteten innebär att man alltid ska ta hänsyn till individen, grupper ska inte existera (förutom manliga normaliserade sådana). Kvinnor som separat grupp bestrids därmed inom det politiska och förkastas motsägelsefullt som asymmetriskapande.⁵⁰ Utifrån detta kan man förstå att kvinnliga separatistiska organisationer såsom ROKS och SKR ständigt motarbetas. Den rådande ordningens motstånd för att stå emot denna motmakten är på så sätt att osynliggöra de genusrelationer och skillnader som förekommer mellan genus genom att förneka könets betydelse inom politiken.

Motståndet säger att kvinnor får närvara under förutsättning att det sker enligt principerna om könsneutralitet och konsensus. Kön får inte bli en politisk dimension.⁵¹

Kvinnors organisation är på så sätt en känslig fråga i det demokratiska hierarkiska samhället medan manlig organisation inte tycks existera. Då det manliga genuset utgör normen hamnar detta genus aldrig i centrum. Det finns därmed en tystnad kring män och "män talar ogärna om sig som män och organiserar sig inte som män, en grupp med specifika könsintressen.

---

⁴⁸ Ibid., s.36.

⁴⁹ Ibid., s.36.

⁵⁰ Ibid., s.38.

⁵¹ Ibid., s.62.

Därmed undgår de at tolkas som kön.”⁵² Denna tystnad kallar Edwards *male bounding* eller *homosocialitet*,⁵³ vilket är ännu en form av motstånd från den rådande ordningen.

Om kvinnor ändå lyckas ta sig in i den normaliserade manliga politiken eller om de överhuvudtaget ska lyckas ta sig in i den politiska arenan måste de anpassa sig till det normala och underordna sig det allmänna (manliga) intresset. Det finns på så sätt könspolitiska gränser som begränsar handlingsutrymme för kvinnor. De kvinnor som träder över gränserna och följer det kvinnliga intresset uppfattas som besvärliga, oresonliga och avvikande från normen och kan således avfärdas av motståndet på ett lätt sätt.⁵⁴ Detta avvikande visades exempelvis i dokumentären ”Könskriget” något som jag tar fasta på i min analys.

Vanliga, normala, icke-militanta kvinnor väljer vanliga, legitima politiska metoder. Det kan tolkas som att den etablerade demokratin bygger på principen om *heteronormativitet*, dvs. att det är rätt och naturligt att män och kvinnor samarbetar.⁵⁵

Kvinnor ska utifrån ovanstående samarbeta med männen i det offentliga men paradoxalt nog innebär samarbetet ändå att kvinnor ska separeras från männen. Kvinnor ska hålla sig till den privata sfären även när de har integreras i den offentliga. Detta innebär att kvinnliga politiker hänvisas och anpassas till att driva frågor som behandlar kvinnors vardag såsom barnhem, vård och skola medan männen sköter de övergripande maktfrågorna såsom ekonomi. Kvinnors anpassning till den manliga normen är följaktligen dubbel, de ska uppvisa sin likhet samtidigt som sin olikhet till män.⁵⁶ En strategi som gör att motståndet alltid vinner. Motståndet synliggör vissa skillnader, skillnader som bidrar till kvinnligt avvikande eller uteslutande samtidigt gömmer motståndet de skillnader som skulle göra det lätt för kvinnor att kräva rättigheter och jämställdhet.

6.2 Maskuliniteter

Robert Connell är en av få maskulinitetsforskare som byggt upp en teori kring manlighetens hierarkier. Vad Connell poängterar är att maskuliniteter inte får ses som ett enskilt ämne utan att man måste utgå ifrån att maskuliniteterna fungerar utifrån strukturer. Genusrelationerna anser han vara strukturer av högsta vikt som genomsyrar hela samhället och som skapar och reproducerar praktiker som främjar genusstruktureringen. Detta sker i det som Connell kallar den *reproduktiva arenan*, vilket följaktligen är det sociala rum där vardagslivet organiseras

---

⁵² Ibid., s.18.

⁵³ Ibid., s. 106.

⁵⁴ Ibid., s.39.

⁵⁵ Ibid., s.78.

⁵⁶ Ibid., s.39.

utifrån strukturerna.⁵⁷ De handlingar som vi gör inom den reproduktiva arenan, utifrån kvinnligt och manligt, bygger på tidigare *konfigurerade* handlingar som utvecklats till genuspraktiker. Connell ser reproduktionen av dessa handlingar som ett *genusprojekt* där kvinnligt och manligt inordnas som sina motsatser i strukturerna.⁵⁸

Det är en komplex större struktur som maskuliniteter omges av och Connell delar in relationerna i genusstrukturen i tre olika rubriker, relationer byggda på *makt, produktion och katexis* (känslomässiga relationer). Den kanske mest kända och omdebatterade maktrelationen/strukturen som är rådande i dagens samhälle är det vi kallar patriarkat, männens allmänna dominans och kvinnors underordning. Men Connell menar inte att det bara finns *en* maskulinitet som utnyttjar de fördelaktigheter som genusrelationerna ger utan delar in maskuliniteter i tre huvudtyper, *hegemonisk, delaktig* och *underordnad* maskulinitet. Han anser dock att den relation som finns emellan maskuliniteterna är viktigast att koncentrera sig på då män i de olika kategorierna skiljer sig åt. Män delas således in i kategorierna utifrån deras specifika sätt att upprätthålla genusrelationerna och inte utifrån deras karaktär.⁵⁹

De tre olika maskuliniteterna har olika makt i samhället och överst i den hierarkiska stegen finner man den hegemoniska maskuliniteten.

Hegemonisk maskulinitet kan definieras som den konfiguration av genuspraktik som innehåller det för tillfället accepterade svaret på frågan om patriarkatets legitimitet.⁶⁰

Den hegemoniska maskuliniteten är på så vis den hegemoniska diskursens främsta symbol, en allmänt legitim maktutövare som de övriga maskuliniteterna stävar efter att uppnå (men som få gör). Exempel på den hegemoniska maskuliniteten är den militära, den politiskt auktoritära, actionhjältar och fantasifigurer som öppet utnyttjar sin makt. Denna maskulinitet är emellertid inte den främsta reproduceraren av genusrelationerna, istället är det de delaktiga maskuliniteterna som står för detta. Den delaktiga maskuliniteten reproducerar genusrelationerna på ett mer diskret sätt och beskylls därmed inte för detta även då den tar del av de fördelaktigheter som den hegemoniska maskuliniteten banar väg för.

Många män som erhåller en utdelning av patriarkatet respekterar sina fruar och mödrar, och brukar aldrig våld gentemot kvinnor. De gör sin del av hemarbetet, de överlämnar sin lön till familjen och kan på så sätt lätt övertyga sig själva om att feminister måste vara BH-brännande extremister.⁶¹

---

⁵⁷ Connell, R W (2003). s.95-96.

⁵⁸ Ibid., s.96.

⁵⁹ Ibid., s.100.

⁶⁰ Ibid., s.101.

⁶¹ Ibid., s.104.

Den underordnade maskuliniteten är den maskulinitet med minst makt eller den utan makt. Denna maskulinitet skiljer sig så pass mycket från den hegemoniska normen att den i många fall utesluts eller förtrycks. Den vanligaste underordnade och förtryckta maskuliniteten är den homosexuella och Connell menar att ”det är feminitet som utgör grunden för det symboliska nedsolkandet”.⁶² Feminitet är följaktligen det som ligger underst i den hierarkiska stegen som män kan trycka ner för att bekräfta eller höja sin egen status i stegen.

Vad jag anser är av högsta vikt i Connells teori är hans påstående att alla maskuliniteter har som mål att uppnå den hegemoniska maskuliniteten och därav är delaktiga i förtryckandet av kvinnor. Detta kommer jag att ta fasta på i min analys och visa hur männen vinner på genusrelationerna medan kvinnorna förlorar. Utifrån detta måste jag problematisera maskulinitetens roll inom jourrörelsen. Frågan är om det finns maskuliniteter som jobbar för kvinnornas emancipation och som därav avsäger sig de vinster som genusstruktureringen medför.

De ovanstående maskuliniteterna ingår som sagt i strukturer och har således förändringspotential. De strider om den diskursiva makten som den hegemoniska maskuliniteten besitter och därmed utmanas maskuliniteterna hela tiden vilket leder till att de ständigt omformas.⁶³ Denna kamp sker inom relationerna mellan maskuliniteterna genom *marginalisering* och *auktorisering*. Marginaliseringen sker då kopplingar mellan andra strukturer än genus anknyts till varandra, då maskuliniteter i överordnade klasser integreras med maskuliniteter i underordnade klasser eller etniska grupper. Exempelvis kan ”rasrelationer”⁶⁴ integreras i dynamiken som marginaliserade eller auktoriserade i förhållande till de andra maskuliniteterna.

På så sätt kan vissa svarta atleter i Förenta staterna utgöra förebilder för den hegemoniska maskuliniteten. Men dessa enskilda stjärnor berömmelse och rikedom leder inte till någon allmän nedsipprande effekt; det leder inte till att svarta män i gemen erhåller någon social auktoritet.⁶⁵

På liknande sätt kan vissa kvinnor klättra på stegen men inte kvinnor i allmänhet då de är marginaliserade och underordnade som grupp.

---

⁶² Ibid., s.102-103.

⁶³ Ibid., s 95.

⁶⁴ Ras står inom situationstecken då jag vill förtydliga att ras inte är en biologiskt kategori utan en socialt skapad kategori.

⁶⁵ Connell, R W (2003). s.105.

7. Analys

I min analys kring jourverksamheten kom jag att behandla tre olika inriktningar. I det första avsnittet har jag, utifrån Eduards och mina informanter redogjort för motmaktens metoder samt så har jag problematiserat de olika skildringar som mina informanter har visat upp. I del två har jag behandlat det motstånd som jourrörelsen fått erfara i form av "Könskriget". Här har jag även riktat min koncentration på varför kvinnojourerna motarbetas. I dessa två delar kommer jag främst att referera till mina informanter från ROKS då det var ROKS som var den omnämnda organisationen i "Könskriget". I det tredje avsnittet av analysen har jag tagit upp en utforskad ståndpunkt inom jourorganisationen. Det innebär att jag har lyft fram ett maskulinitets perspektiv i min analys som både skildras utifrån aktiva kvinnor och utifrån en aktiv man. Maskulinitetsperspektivet integreras framför allt för att påvisa mäns betydelse i arbetet mot våld mot kvinnor men även för att uppvisa förändringspotentialen i samhället. Denna del utgår följaktligen främst utifrån SKR där den manliga informanten själv är aktiv. På detta har jag sedan applicerat maskulinitetsforskaren Connells teser.

Omgivningen som de aktiva arbetar i var ytterligare en aspekt viktigt att reflektera över i alla delarna av analysen. Det historiska och kulturella sammanhanget var angeläget att framlägga för att visa relevansen i problemet samt för att visa hur det sociala samhället vi lever i har format oss. Det var inte min avsikt att förklara hur det kontextuella har uppstått, men med mina teorier och genom mina informanter har jag kanske lagt en bakgrund som kan ge förståelse kring varför det ser ut som det gör idag, både inom och utanför jourrörelsen.

Vidare vill jag än en gång påpeka att de olika organisationerna SKR och ROKS är ideella verksamheter vilket innebär att de kan finnas stora skillnader mellan jourer inom organisationerna. Detta medför att jag inte har kunnat generalisera de jouraktivas åsikter utifrån moderorganisationens stadgar. Det enda jag har kunnat göra är att lyfta fram den bild som aktiva har gett mig.

7.1 Demokrati vs. Separatism - motmakten i form av jourrörelsens separatism

Eduards menar att den vanligtvis använda termen motstånd för aktiverade rörelser liksom kvinnorrörelsen inte är överensstämmande med begreppets innehåll. Engelskan "resistance" visar detta tydligare då det syftar till att stå emot och värna om det som existerar inte att aktivt förändra det. "Kvinnor som går till kollektivt handlande, däremot, är i högsta grad aktiva. De

vill få förändring till stånd och är beredda att ta strid för sina krav och sin organisering. Motmakt är en mer adekvat term för deras (tal)handlingar [...]”⁶⁶

Den lokala jouren ska vara dels en fristad för kvinnor och tjejer som utsätts för sexualiserat våld och då en klar majoritet /.../ av de stödsökande är heterosexuella och har utsatts för våld från en man/kille ska de slippa möta några av det könet i fristaden. (Lovisa, ROKS)

Det är en nödvändighet för att de stödsökande aldrig ska riskera att träffa sin förövare på det stället dit hon sökt sig för att bli fri. /.../ Att erbjuda henne en frizon, fri från den man som utsatt henne för förtryck är en fråga om överlevnad. /.../ I en jourverksamhet där det sista tjejerna eller kvinnorna behöver är att bli utsatta för mer förtryck. (Lena, ROKS)

De aktiva från ROKS, Lena och Lovisa, gav mig en överensstämmelse med organisationens uppmålade stadgar. Separatismen framställdes som grundläggande och som ett måste men inte som något uteslutande. Det var emellertid inte endast informanterna från ROKS som upphöjde separatismens värde, även i en av mina intervjuer med SKR uppmärksammade jag att tanken om separatism låg som grund. Yvonne från SKR:s Lundajour menade att separatism som metod är bra och att en manlig inblandning eller samarbete ska ske utanför jouren och skyddsboendet och att det endast vid behov ska riktas till barnen som de misshandlade kvinnorna tar med sig till boendet.

Hur man än vrider och vänder på det blir det en annan sak när det är en karlfri miljö /.../ kvinnor, alltså de boende, många av dem har lättare att prata. (Yvonne, SKR)

Vid Kvinnojouren Mira i Nyköping fick materialet en annan vändning. Jouren hade redan öppnat upp verksamheten för män. Båda de anställda, Marie och Peter, ansåg att detta fungerade utan större problem och var glada över utvecklingen. De menade att detta var en förbättring och att fortsatt integrering av män skulle ske i jourrörelsen.

Jag tycker att SKR gör så rätt nu med att ha börjat anställa mig och sen att man måste få in inte bara kvinnoperspektivet utan samhällsperspektivet, alltså män och kvinnor. Om man jobbar på det vinner man så mycket mer. (Peter, SKR)

Det är klart att det finns en del kvinnor som direkt säger nej, vill inte prata med en man, har för dåliga erfarenheter och då behöver de inte det. Men sen är det så också tror jag att när man om man är en boende här och man börjar vara här regelbundet då blir man också van att det finns en man och då pratar man precis lika gärna med honom. (Marie, SKR)

På Mirajouren fanns ändå fragment av separatismtanken kvar, den manliga inblandningen var nämligen främst avsedd för barnen som de våldsutsatta kvinnorna kan ta med sig till skyddsboendet. På detta sätt kunde jag hitta en sammanhållande röd tråd från SKR informanterna, det vill säga att sätta barnen till de misshandlade kvinnorna i centrum. En

---

⁶⁶ Eduards, Maud (2002). s.13.

manlig inblandning ansågs vara nödvändig då barn och speciellt unga killar ska kunna få en manlig förebild där våld inte är inkluderat.

Förändringen är ju den att verksamheten har ju utökats. Det är ingen som har gått bort men däremot så har man ju utökat verksamheten. Dels kanske det /.../ blir lite ett manligt perspektiv /.../ fast på samma, man tittar på samma frågor. /.../ Jag ska ju inrikta mig mycket och försöka se från barnperspektivet, jobba med de barn som är här. /.../ Så det är ju det jouren Mira har utvecklat verksamheten med, ett komplement. (Peter, SKR)

På Mira jouren har man således anställt manlig personal främst för barnen och deras framtid. Det är ett slags förebyggande arbete då de syftar till att förändra barnens inställning till våldet genom att ge barnen nya manliga förebilder. I ett nummer av NIKK magasin problematiserar Fil. Dr. Åsa Källström Carter, utifrån sin bok *Negotiating normality and deviation*, barns påverkan av fäders våld mot mödrarna. Hon skriver att barnen normaliserar våldet och ser våldet som lika oundvikligt som vardagsbråk.⁶⁷ Utifrån hennes diskussion är en ny manlig förebild som skiljer sig från den tidigare faderns av stor nytta för barnen och deras utvecklande. Yvonne ansåg på liknande sätt att det fattas manliga förebilder för barnen.

Man märker på vissa små pojkar att de skulle behöva en manlig förebild /.../ just när det kommer små pojkar som uppenbarligen är väldigt präglade av sin pappa /.../ så behövs det en motbild där. /.../ Jag skulle inte sätta dem att svara i telefon när det ringer på kvällarna men säg att man, alltså att någon utomstående kommer dit med jämna mellanrum, och då kan man säga, alltså så att kvinnorna som bor där vet om att torsdagar klockan sex kommer en kille. (Yvonne, SKR)

Som man kan se utifrån Yvannes resonemang är det inte nödvändigt att ha en manlig anställd eller arbetande på jouren. Istället menar hon att det räcker med att en man kommer vissa tider och hittar på saker med barnen. Med detta tankesätt skulle kvinnorna själva kunna välja om de vill spendera tid med barnen och träffa en man eller om de vill vara i en fristad utan manlig inblandning. Som jag tidigare nämnde anser Holmberg och Bender att en koncentration på barnen förminskar våldets betydelse. Våldet kvinnan upplevt osynliggörs bakom en diskussion kring barn och fäders rättigheter och därför anser författarna, liksom Yvonne, att behandlandet av barnfrågan passar bäst utanför jourens dörrar.⁶⁸

Varför är det då så viktigt att utsatta kvinnor får en fristad ifrån våldet? I dagens samhälle har vi flera grupper av människor som dagligen får stå ut med orättvisor och förtryck utifrån deras "ras", etnicitet, sexualitet, handikapp och så vidare. Den mest omdiskuterade orättvisan är dock den mellan könen, mellan man och kvinna. Connell är en av ett flertal forskare som menar att det socialt skapade kvinnliga genuset, till skillnad från det manliga, är

---

⁶⁷ Källström Carter, Åsa (2005). Snälla fäder och en våldsam pappa? Barns tolkningar av fäders våld. *NIKK magasin*. nr. 2, s.9.

⁶⁸ Holmberg & Bender (1998). s.121.

det underordnade. Detta innebär att kvinnor dagligen får stå ut med förtryck och exkludering. Det manliga genuset är däremot överordnat och utgör normen i det samhälleliga något som dagligen tilldelar dem vinster i form av högre lön, politisk respekt, sexualiserad makt och så vidare.⁶⁹

Redan på tjugotalet uppmärksammades ovanstående orättvisa av författare liksom Virginia Woolf. I sin bok *Ett eget rum*⁷⁰ förklarar Woolf varför kvinnor bör ha ett eget rum att skriva i. Hon tyckte att man generellt kunde säga att ”ett lås på dörren skulle innebära förmågan att tänka själv”⁷¹. Enligt mig menade Woolf att kvinnor måste organisera sig separat, i ett eget rum, för att utvecklas och kunna bilda egna förebilder utanför de manligt förtryckande normerna. I grund och botten behandlar Woolf samma frågor som diskuteras än idag. Frågan kring kvinnans emancipation och hur vi ska nå dit har minst sagt samma betydelse idag och Woolf tes om ett eget rum lever fortfarande vidare i de kvinnliga jourorganisationsförbunden.

Liksom Woolf menar Freedman att separatismen är en metod eller taktik för kvinnor och motmakten att föra kvinnokampen framåt och därav få ett slut på det manliga våldet och förtrycket som bygger på genusskillnader och den manliga överordningen. Om man genom erfarenheter blir medvetenheten om att det är männen utifrån sin patriarkala maktposition som utgör och främst skapar normen, finns en möjlighet att förändra samhället enligt Freedman. Att skapa ett eget kvinnorum i det patriarkala samhället ger således motmakten en chans att börja skapa sina egna analogier och förebilder utan att motståndets manliga normer tar över.⁷² Detta tankesätt är som sagt anammat av jourverksamheter och då främst verksamheter tillhörande organisationen ROKS. I min empiri från ROKS går det att uttyda starka känslor och en beslutsamhet i diskussionen kring separatism.

Kvinnors och tjejers separata organisering är en metod som möjliggör för oss att växa till människor. Att hitta sig själv utanför könsnormerna. Och att stödja varandra i denna process. /.../ Utifrån gemensamma erfarenheter kan kvinnor och tjejer dessutom skriva sin egen politiska agenda. (Lovisa, ROKS)

Separatism påverkar samhället positivt. /.../ Jag lägger ett underifrånperspektiv i ordet separatism och ser separatism som ett växthus för rättvisa. /.../ För mig personligen så är separatism en feministisk strategi som ända sen jag sökte mig till sådana här sammanhang fått mig att må bra och gett mig chansen att få ta plats och växa. (Lena, ROKS)

---

⁶⁹ Connell, R W (2003). s.97.

⁷⁰ Woolf, Virginia (1985). *Ett eget rum*. Kristianstad: Tidens klassiker.

⁷¹ *Ibid.*, s.120.

⁷² Freedman, Estelle (1979). s.512-529.

Även Peter, min manliga informant och Marie höll till viss del med om nödvändigheten med ett separat rum men ansåg dock att det skulle begränsas.

Det är klart som tusan att vid vissa grejer så ska det bara vara kvinnor, om det gäller vissa saker /.../ där det är väldigt sårbart. /.../ Om man ser det som en blomma så är den lilla knoppen längst in, den kanske är separatismen. (Peter, SKR)

Det kan vara bra att en man visar att han tar avstånd och säger också att han tar avstånd ifrån det här och jobbar aktivt med att hjälpa utsatta kvinnor så att... det är en styrka och sen kan de ju välja bort Peter om de vill. Som vi har ju bara utökat våran verksamhet. Det är klart att det finns en del kvinnor som direkt säger nej, vill inte prata med en man, har för dåliga erfarenheter och då behöver de inte det. (Marie, SKR)

Eduards nämner också det egna rummet och dess betydelse när hon diskuterar jourrörelsens framväxt och legitimeringen av kvinnorörelsen i helhet. Jourernas icke-hierarkiska eller mindre hierarkiska uppbyggnad skiljer sig från den normala demokratiska organisationsmodellen där hierarkier i princip alltid förekommer. Denna platta organisering kombinerat med separatim har blivit starkare och större än någon annan kvinnoorganisering och är enligt Eduards kanske en sista kvarleva av 70-talets kvinnorörelse. På så sätt har jourrörelsen utgjort en fast grund för motmakten och gynnat dess framväxt: "...man kan också se det som att jourrörelsen genom sin verksamhet skaffat sig ett eget rum, en fysisk plats som även fungerar som en politisk plattform."⁷³ Med andra ord menar Eduards att det separata kvinnorummet har gett kvinnor en plats där de kan utvecklas som kvinnor, som det underordnade könet i ett patriarkalt samhälle. För i det offentliga samkönade rummet måste kvinnor ständigt anpassa sig till de manligt skapade normerna, normer som i många fall osynliggör eller exkluderar kvinnor och deras intressen. Eduards menar att det går att urskilja 6 skiljelinjer⁷⁴ mellan kvinnor och män som bygger på könens olika intressen, dock är det männens intressen som tar den största platsen i det offentliga.⁷⁵ Det kvinnliga och de kvinnliga organisationerna blir följaktligen oftast sekundärt och får en mindre chans att utvecklas. I jourorganisationen är detta tydligt då verksamheterna har fått små bidrag samtidigt som de genom tiderna har motarbetats av samhället. Vad som är intressant är då att fråga sig vilket detta samhälle är som vi lever i.

---

⁷³ Eduards (2002). s.100.

⁷⁴ Dessa skiljelinjer är olika åsikter, olika partival, olika organisering, olika positioner, olika syn på kvinnors närvaro och olika betydelse.

⁷⁵ Eduards, Maud (2002). s.24-35.

7.2 Demokrati vs. Separatism – motståndet i form av ett demokratiskt tänkande

Eduards menar att i förhållande till motmakten, den kvinnliga organiseringen, så utgör den rådande ordningen ett motstånd eller ”resistance”. ”Med den innebörden [resistance] passar ordet motstånd bättre som beskrivning på den etablerade ordningens argumentering.”⁷⁶

Idag är det allmänt vedertaget att den rådande samhällsfilosofi som står rotat i våra tankebanor utgörs av det demokratiska tänkandet,⁷⁷ ett manligt konstruerat tänkande byggt på det patriarkala. Men hur pass demokratiskt vårt samhälle är idag kan ifrågasättas då det bygger på ett samhälle där enorma klyftor existerar mellan människor. Vissa har större chans än andra att lyckas ta sig till en bekväm position och det är många variabler som samspelar bland annat ”ras”, etnicitet, sexualitet och genus.

Det patriarkala samhällets underordning av kvinnor är ett kollektivt problem, vilket innebär att kvinnor bör agera kollektivt för att emancipera sig från det förtryck som härstammar ur underordningen. Men kvinnor som kollektiv får inte utrymme i det demokratiska samhället. Eduards menar att anledningen till detta är att det så kallade demokratiska samhället är uppbyggt på ett mindre demokratiskt, hierarkiskt samhälle där klyftor mellan könen och mellan andra variabler existerar. Det kvinnliga kollektivet och den feministiska motdiskursen strider mot och hotar demokratins grundtes (könsneutralitet) och därav motarbetas de på olika legitima sätt.⁷⁸ Ett tydligt tecken på det patriarkala tänkandets inflytande och dess vilja att reproduceras visas genom de demokratiska argumentens paradoxala karaktär. Holmberg och Bender visar detta på följande sätt.

Man tänker sig också att kvinnor och män ska samarbeta för ökad jämställdhet, eftersom det inte antas föreligga någon intressekonflikt mellan könen. /.../ Kvinnors separata organisering kan därmed ses som ett brott mot harmonitanken, vilken präglar det politiska samtalet i allmänhet och samarbetstanken i jämställdhetspolitiken i synnerhet.⁷⁹

Separatism är som tidigare nämnt en effektiv metod att föra kvinnokampen framåt och utgör således ett stort hot mot manlighetens patriarkala makt. Ett praktexempel på hur separatism kan påverka är Stödstrumpornas organisering i början av 90-talet som bland annat jämnade ut den sjunkande könsfördelningen i riksdagen. Ytterligare ett exempel är den nya partikandidaten Fi, en partikandidat som ser ut att gå i Stödstrumpornas fotspår. Att få in ett feministiskt parti i riksdagen skulle skada den manliga normaliserade makten, detta blir speciellt tydligt om man tittar på motreaktionen och uppmärksamheten kring partiet.

---

⁷⁶ Ibid., s.13.

⁷⁷ Ibid., s.9.

⁷⁸ Ibid., s.78.

⁷⁹ Ibid., s119.

Anderson menar även att hotet blir ännu större om det är lesbiska kvinnor som organiserar sig separat eftersom denna grupp kvinnor inte bara utmanar patriarkatet utan även den heterosexuella normen.⁸⁰

Eduards påpekar att demokratins könsneutralitet innebär att man aldrig får sätta män och kvinnor i varsin grupp. Kön får inte ligga som grund i det politiska vilket visar varför könsseparatism är svårt att integrera i det demokratiska samhället. Med det könsneutrala individualistiska argumentet begränsas följaktligen kvinnligt handlingsutrymme och om gränserna för det normala överträds kan den kvinnliga diskursiva organiseringen nekas och motarbetas på flera sätt.⁸¹

Det finns och har alltid funnits ett motstånd mot jämställhetsarbete, speciellt om det uttalas i feministiska termer. /.../ Att kvinnor, feminister, organiserar sig utan män bör vara hotfullt för vissa män eftersom vi vill förändra maktstrukturen som överordnar män som grupp. (Lovisa, ROKS)

Som mitt material visar har separatismen på sista tiden motarbetas genom bland annat dokumentären ”Könskriget” där organiseringen framställs på Rubars sätt som uteslutande och farligt. I dokumentären uttalar sig Rubar nedvärderande om ROKS och menar, i min mening, att det är förfärligt att de har huvudansvaret för våldsutsatta kvinnor. I del två uttalar sig Rubar på följande sätt. ”Trots en alltmer radikal feminism har ROKS inflytande över politiken växt men det har krävts skickligt lobbyarbete och samarbetsvilliga politiker.”⁸² Hon utmålar jourarbetet som en konspiration och förminskar ROKS hjälpinsats till en farlig rörelse med onda mål något som mina informanter har uppmärksammat och är negativt inställda till.

När hon [Evin Rubar] pratar om det så säger hon att de hävdar och de påstår och många sådana här när det ändå handlar om vedertagna begrepp /.../ hon försöker få det att inte låta trovärdigt. Och just det här med Margareta Winberg, nu har de kommit ända in i regeringen, och hur stor makt hade hon då! (Yvonne, SKR)

Den demokratiska ordningen försöker således ständigt förhindra jourrörelsen från att få legitimitet i samhället. Ytterligare ett exempel på det samhällsliga motståndet visar sig om man granskar jourernas bidrag, i detta fall Malmö tjejjours.

Detta året har vi en budget på ungefär 300 000. /.../ 300 000 kr i budgeten men inte några pengar som får spenderas på att ha en anställd. (Lena, ROKS)

---

⁸⁰ Anderson, Jackie (1994). s.447.

⁸¹ Eduards, Maud (2002). s.103.

⁸² *Dokument inifrån. Könskriget, del två* (2005). SVT2 söndag 15 maj, kl. 20.00. (video:VHS)

Genom att ge jourerna statliga och kommunala bidrag med vilka de inte kan anställa folk förhindrar de jourrörelsen från att bli alltigenom legitim. Med ideellt arbetande personal är det lätt att frånta jourerna deras möjlighet att bli sedda som professionella verksamheter. Ideellt arbetande personal nedvärderas speciellt inom kvinnoorganisering. Att ha ideella kvinnojoursaktiva innebär att ha aktiva utan expertkunskaper (något som även Rubar tog fast på i "Könskriget"). Att detta inte är fallet är självklart då kvinnojoursaktiva är de enda experterna på området utifrån sin erfarenhet. Att man nu ger bidrag till socialtjänsten för samma mål är ytterligare ett exempel på hur motståndet försöker förminska jourrörelsen och dess legitimitet. Förhoppningsvis kommer kommun och landsting att rikta bidragen till jourerna i framtiden så att jourverksamhet inte undervärderas. Jag liksom Holmberg och Bender anser nämligen att det i vissa fall kan finnas problem med att gå till socialtjänsten då besöket alltid dokumenteras. Exempelvis kan kvinnor med barn vara oroad för att barnen ska bli omhändertagna om våldet i deras omgivning avslöjas.⁸³ Besöken hos kvinnojourerna är mindre problematiska då besöken är anonyma och ickedokumenterade. Jourerna finns där som ett stöd och inte som en apparat, en väsentlig skillnad för många kvinnor.

Eduards menar att kvinnors separata organisering är intimt sammankopplat med utmålandet av kvinnor som avvikande. Detta blir tydligt då man tittar tillbaka på skildrandet av Stödstrumporna, de var farliga och använde fel metoder vilket gjorde att de förkastades på olika sätt bland annat genom förlöjligande.⁸⁴ I "Könskriget" målar Evin upp kvinnorna inom jourerna på liknande sätt som lättmanipulerade och farliga sektmedlemmar.⁸⁵

Om man är sexist och har makt så kan man t.ex. /.../ måla upp bilder av galna "extrem" feminister och säga att alla feminister är såhär galna i huvudet. De tror på satanistiska pedofilnätverk som de hittat på, är hysteriska och bränner facklor. Häxor hela bunten. Och galna. /.../ Om det inte funkar så är de maktgalna och onda och tror på någon slags process som de själva hittat på och någon slags struktur i samhället som inte finns. Allt detta gör dom för att ta makten ifrån oss andra. Dom ljuger. (Lena, ROKS)

Ja det är återigen att ja det bara finns en massa rabiata fruntimmer som inte har träffat rätt karl. /.../ Men det är väll mycket det här med att fruntimmer inte får lov bråka, de ska vara snälla /.../ eller så blir det då att det bara är en hönsgård och då behöver man inte ta det på allvar. (Yvonne, SKR)

Som jag tidigare nämnde anmäldes Rubars dokumentär 147 gånger till granskningsnämnden och även då så många inom och utanför rörelsen reagerade erhöll dokumentären två pris. Detta anser jag visar det hegemoniska motståndets styrka. Genom sin makt över samhällets normer trycker diskursen tillbaka jourrörelsen och består. Priserna tycks vara ett svar på den

⁸³ Holmberg & Bender (1998). s.74.

⁸⁴ Eduards, Maud (2002). s.64- 73.

⁸⁵ *Dokument inifrån. Könskriget, del ett* (2005). SVT2 söndag 15 maj, kl. 20.00. (video:VHS)

separata organisering styrka då organiseringen i princip stod oförändrad efter ”Könskriget”. Det kan ha varit ett sätt att styrka dokumentären och på så sätt genomföra ännu ett försök att bryta ner jourrörelsen och separatismen.

Som man ser utifrån alla ovanstående resonemang är inte separatism något uteslutande och farligt, något som utövas av manshatare, något extremt som kommer att förtära vårt demokratiska samhälle såsom Rubar menar. För det första kan man diskutera om vi verkligen lever i ett demokratiskt samhälle. Om vi hade haft en demokrati skulle då orättvisorna vara så omfattande? Och för det andra bör man rikta sin koncentration på kvinnohatet istället för det påstådda manshatet.

För det handlar inte om att vara emot männen. Vi tar inte kvinnor för att vara taskiga mot män, det är inte det de handlar om. (Yvonne, SKR)

Holmberg menar att det påstådda manshatet framställs då hot mot den manliga makten uppstår och sprider rädsla i det manliga kollektivets undermedvetna. Manshatet är på så sätt inte ett så utbrett hat som det påstås vara. Däremot existerar det ett allmänt kvinnohat i vårt samhälle något som dock har osynliggjorts. Detta hat gör sig speciellt synligt i männens våld mot kvinnorna men även genom den allmänna synen på kvinnor i dagen samhälle. Denna syn skildras genom bland annat porrindustrin men speciellt genom medier som står för den främsta reproduktionen av de normativa könsroller som för tillfället existerar i diskursen.⁸⁶ Här är det emellertid väsentligt att påpeka att även kvinnor är delaktiga i upprätthållandet av könsmaktsordningen och kvinnohatet då de följer de normer och regler som är osynligt uppsatta i samhället. Kvinnor har samma norm som männen, den manliga normen, och rättar sig efter denna på samma sätt som männen. Rubar tillsammans med alla andra kvinnor reproducerar således patriarkatet på samma sätt, men vad man aldrig får blunda för är att männen, de med makten att slå, har ett stort ansvar i att förebygga våldet mot kvinnor.

Mina informanter menar att precis som kvinnohatet har osynliggjorts under manshatet så har en manlig separatism aldrig blivit ifrågasatt såsom den kvinnliga separatismen.

Det är ok för män att ha sina herrklubbar. Alltså det är ok för män att hålla kvinnor utanför i styrelsen och vad det än är men kvinnor ska bjuda in män hela tiden för att män är normen, de ska gå först generellt sett. /.../ Kvinnor lär ju sig eller små flickor redan, de lär ju sig att bortse från sig själva och sina egna behov väldigt tidigt på ett sätt som vi inte lär pojkar. Så därför är det ok för killar att koncentrera sig på sig själva. Det är inte lika ok för en tjej att säga att män inte är välkomna. (Yvonne, SKR)

Det är sjukt vanligt att män och killar inte accepterar könsseparatistiska rum. De är så vana att få tillgång till alla platser så många utav dem får spel när någonting är till för bara tjejer /.../

---

⁸⁶ Holmberg, Carin (1996). s.53.

Tjejjouren i Malmö har problem med män som kommer fram och terroriserar vid manifestationer, skriver mail och frågar varför tjejer ska få så mycket utrymme hela tiden och frågar varför det inte finns en killjour. Separatism är skrämmande, tänk om vi tjejer och kvinnor skulle börja samarbeta lika bra som männen. Om vi i separatistiska rum skulle träna upp en lika avancerad homosocialitet som män och killar och kanske till och med ta halva makten. (Lena, ROKS)

Om man tittar på samhället och speciellt det historiska samhället ser vi att män har organiserat sig separat genom alla tider och därmed uteslutit kvinnor från de offentliga platserna. Detta har dock inte uppfattats som en uteslutning utan som normalt, eller så har det överhuvudtaget inte reflekterats över. Detta beror på den tystnad som Eduards menar finns kring män.⁸⁷ Män som är normen pratar man inte om och på så sätt blir mäns våld mot kvinnor en mindre kontroversiell fråga än manligt uteslutande eller kvinnlig separatism.

7.3 Jourrörelsens backlash eller en ny maskulinitet?

”Könskriget” och debatten efter har inneburit en backlash för feminismen och feminister i Sverige. /.../ ROKS hela organisation och enskilda jourkvinnor blev skadade [av ”Könskriget”...] Gällande finansiering till de enskilda medlemsjourerna hotades det om sänkningar av bidrag till många lokala jourer, men vad jag vet har detta inte genomförts någonstans i landet. /.../ För riksorganisationen har kostnaderna varit stora för ”Könskriget”, med medlemmöten, många resor runt i landet till enskilda jourer och såklart det extra årsmötet. Totalt räknar vi med att det kostat mer än 300 000 kr. (Lovisa, ROKS)

Efter ”Könskriget” har en debatt blossat upp och olika föreningar och myndigheter har som sagt hotat med att dra in bidragen till jourerna men än så länge tycks inget bidrag ha påverkats.⁸⁸ Hur den senast turbulensen har påverkat sin omgivning tycks mina informanter vara överens om.

”Könskriget” och debatten efteråt har inneburit en backlash för feminismen och feminister i Sverige. /.../ Det är för tidigt att säga om jourernas legitimitet har förändrats, men försämrat rykte hos en allmänhet som inte känner till våran verksamhet har varit tydligt. Bland stödsökande har jourerna i alla fall inte märkt något, de hör av sig och kommer fortfarande (men så finns det ju inte heller så många alternativ). (Lovisa, ROKS)

Lovisa anser att det är en backlash som drar in över feministiska organisationer i Sverige. Frågan är då vad denna backlash skulle innebära för jourernas legitimitet.

Susan Faludi har i boken *Backlash – kriget mot kvinnorna*⁸⁹ redogjort för begreppet och dess historiska utseende. Hon anser att de feministiska backlash som har existerats aldrig har byggts upp på verkliga villkor utan snarare på media, populärkultur och vidare

---

⁸⁷ Eduards, Maud (2002). s.18.

⁸⁸ Intervju med Lovisa, ROKS, 8/12-2005.

⁸⁹ Faludi, Susan (1992). *Backlash. Kriget mot kvinnorna*. Stockholm: Nordstedts.

kommunikation som förmedlar falska bilder av kvinnlighet och kvinnliga organisationer.⁹⁰ Backlashen bygger på en motreaktion och är inte organiserad utan en del av strukturerna i samhället. Motreaktion riktas mot en organisation eller samhället i helhet när den feministiska utvecklingen gått framåt, när den gjort framsteg mot jämställdheten och kvinnans emancipation.⁹¹ Backlashen utgörs på så sätt av det Eduards kallar motstånd, den rådande diskursens försök att bibehålla makten.

Jourerna tycks lyckligtvis inte ha tryckts tillbaka efter backlashen, motståndet verkar istället ge liv åt motmakten. Visst har rörelsen fått ett sämre rykte i allmänheten och höga utgifter men i det stora hela har deras arbete inte förändrats. Motståndet lyckades emellertid på ett sätt då intervjupersoner var svåra att få tag ifrån organisationen ROKS. Utifrån mina informanter uttalanden var de överens om att det är en typ av backlash som utspelas, men de ser det mer som ett, i Eduards termer, misslyckat motstånd som kommer att föra med sig mer positiva än negativa påföljder för motmakten.

Det är ju folk som kommit över från ROKS till SKR nu. Jag vet inte, jag kommer inte ihåg hur många det är men det är ett gäng som har valt att gå över. Nej och sen just det här att kommunerna har piskan på sig nu att, dels på Amnestyrapporten som visar hur bedrövligt det ser ut och dels nu för det här att de har gått igenom vad kommunerna gör för kvinnor som har drabbats av mäns våld. Så det är, jag tror, det är ju också en normaliseringsprocess att man vänjer sig vid att folk pratar om det och då är det lättare att ta till sig, efter ett tag låter det inte så himla konstigt längre. Att man accepterar att det faktiskt finns och att det är ett problem. Men så är det ju det att många problem som bara drabbar kvinnor blir ju inte tagna på samma allvar så att vi vet hur det ser ut när en man får hjärtattack men om det kommer en kvinna med andra symtom så... (Yvonne, SKR)

Kvinnovåldet har ju överhuvudtaget kommit upp till ytan, man ser på ett annat vis med lagstiftning och alltihopa det här, kvinnofridsprojekt och allt vad det heter. Så jag menar det ligger naturligt då, och sen när hon [Rubar] gör de uttalanden dessutom då, en vinkling som det tycks vara. Så det är inte konstigt att det kommer. I och för sig är det bra att det rör om, det var bra att det rörde om i grytan det måste ju vara sådana grejer för att det ska hända någonting. (Peter, SKR)

Jag tror att vi alltid sakta närmar oss ett jämställt samhälle. Ibland går det snabbare och många kvinnors och tjejers röster hörs. /.../ Mäns våld mot kvinnor blir ett inarbetat begrepp och strukturer börjar synliggöras. /.../ Jag tror till och med att vår legitimitet har blivit större eller blir större nu när vi får försvara oss och visa var vi står. Vi är en feministisk förening som arbetar praktiskt mot kvinnohat. (Lena, ROKS)

Utifrån mina informanternas åsikter får man även en känsla av att vi har kommit långt i utvecklingen av kvinnojourer och att motståndet inte är lika effektivt som förr. Motståndet tycks desperat försöka finna nya metoder för att kunna trycka tillbaka motmakten men misslyckas. Jourrörelsen har vuxit och stärkt och så länge våldet fortsätter lär motståndet inte kunna förändra jourernas ställning. Samtidigt är mina informanter medvetna om att det fortfarande finns ett starkt patriarkat som kommer att genomsyra alla strukturerna i många år

---

⁹⁰ Ibid., s.17.

⁹¹ Ibid., s.21.

framöver. Framförallt är detta synligt då man ser den mediala makten och dess dagliga uteslutning av vissa röster.

På sätt och vis så tycker jag att det positiva är att det har det kommit upp till ytan men det som är trist är att får jag veta vad folk som är aktiva jourkvinnor som ringde till tidningarna för att få lov o lämna en motbild och säga att såhär är det, men det alltså det var väldigt lite som kom med där. (Yvonne, SKR)

Man bör även komma ihåg att jourerna främst arbetar med våldets följder och inte med det förebyggande arbetet som motverkar våldet. Hur man ska jobba förebyggande mot problemets förekomst var mina kvinnliga informanter överens om.

Män och kvinnor behöver båda grupper för medvetandegörning men då det är helt olika erfarenheter vi utgår ifrån och olika strategier för män och kvinnor behöver använda för att nå ett jämställt samhälle så är det viktigt att dela upp det. Det går inte att komma ifrån att man /.../ som man åtnjuter fördelar med att vara man. Man tillhör som man normen och får utgå ifrån det i sitt arbete för ett jämställt arbete. (Lena, ROKS)

Som Lena menar är det inte kvinnor som har det största ansvaret att förhindra våldet i samhället. Visst ligger även kvinnor bakom reproduktionen av strukturer som legitimerar våldet⁹² och av det skälet bör de engagera sig i jämställdhetsarbete, men våldet utövas främst av män. Därav är det männen, (män)niskorna med makten att förändra, som har det största ansvaret. Män kan vara en del av motmakten och behövs för att stärka denna. Deras organisering behövs även för att stödja kvinnor i det så kallade könskriget. Kriget som Faludi förtydligar, utspelas mellan kvinnorna och det patriarkala samhället och inte mellan män och kvinnor.⁹³

Connell visar hur alla maskuliniteter strävar efter makten som den hegemoniska maskuliniteten besitter och att våld är en vanlig uttrycksform i striden vilket förklarar det våld som män brukar mot varandra. Att våld utövas mot kvinnor bygger på samma sätt på en maktlöshet och på ett försök att komma i besittning av makt samt en vilja att klättra på den hierarkiska stegen.⁹⁴ Enligt Connell drar alla maskuliniteterna på något sätt nytta av de patriarkala förmånerna som utdelas ur förtryckandet av femininiteten och kvinnligheten. Utnyttjandet grundar sig i de för tillfället uttryckta genusrelationerna som existerar i den reproduktiva arenan och som är så pass normaliserade att underordningen av kvinnor osynliggörs.⁹⁵

---

⁹² Eduards, Maud (2002). s.43.

⁹³ Faludi, Susan (1992). s.23.

⁹⁴ Connell, R W (2003). s.108.

⁹⁵ Ibid., s. 107.

Då män i allmänhet undermedvetet eller medvetet utnyttjar kvinnans underordning för att stiga på stegen kan man säga att män som grupp i samhället har ett kollektivt ansvar för att motarbeta den hierarkiska miljön. Trots att det är ett faktum att det är manligheten som står för våldet och förtrycket mot kvinnor blir det ändå provocerande då män som grupp ställs som ansvariga i det demokratiska könsneutrala samhället.⁹⁶ Något som jag märkte i min intervju med Peter.

Men hon [Ireen von Wachenfeldt i "Könskriget"] generaliserar ju och säger att varje karl är en presumtiv våldsvärkare. Och då trampar hon ju i alla fall mig på fötterna och många av mina polare och andra karlar som är schysta som vill väl, som vänder det här våldet... vill inte veta av det här våldet och ja så att då blir det fel bara. (Peter, SKR)

Det manliga samhället är så normaliserat att både kvinnor och män inte ser att de lever i en värld där alla männen på ett eller ett annat sätt utnyttjar de samhällsliga förmånerna som bidrar till de strukturer som legitimerar våldet. Att män utgör en grupp betyder inte att alla män slår utan istället att alla män innehar en maktposition som mer eller mindre ger tillgång till våldet och gör det möjligt att använda det.⁹⁷

Att män som grupp har ett stort ansvar i att förebygga våldet ligger också i att vi lever i ett samhälle med en stark manlig homosocialitet.⁹⁸ Killar pratar hellre med killar något som redan uppvisas i barnålder.

På informationen när vi berättar om våran verksamhet, då har jag fått ett, jag når ju ut ett på ett annat vis än vad kanske Marie kan ha gjort tidigare till killar nu. (Peter, SKR)

Alltså det är, självklart är det jättekul att jobba med en man, det blir en helt annorlunda och i den här kvinnovärlden som jag har jobbat inom i nio år snart. Så det är, och för barnen skall märker ju att det och speciellt bland tonåringarna, tonårsgrabbar kanske. De snackar mycket bättre med Peter än med mig, de pratar på olika sätt, så det är jättekul. (Marie, SKR)

Det existerar således en homosocialitet mellan män vilket Holmberg menar medför att det är troligare att en kille/man lyssnar på en man än en kvinna. För att bevara makten är homosocialiteten en effektiv metod där kvinnor utesluts ur gemenskapen.⁹⁹ På omvänt sätt bör man även använda homosocialiteten i förebyggandet av våldet för att män ska lyssna och sluta slå. Män måste på så sätt organisera sig mer och ta ansvar och prata om våldet och de strukturer som ligger som grund för våldet mer än vad de tidigare har gjort.

Vad jag däremot [vill förändra] om man ser ett vidare perspektiv det är ju då kommunernas anslag kanske. Ja, men det här med det manliga nätverket, den biten ute i samhället den måste man ta i tu

---

⁹⁶ Eduards, Maud (2002). s.107.

⁹⁷ Ibid., s.106-ff.

⁹⁸ Holmberg, Carin (1996). s.108.

⁹⁹ Ibid., s.107-108.

med. Ja det kanske måste vara förebyggande, det kanske ska va så att man går ut i skolorna och prata med grabbarna där. (Peter, SKR)

Finns det då killar och män som vill engagera sig i kampen mot det patriarkala samhället och på så sätt avsäga sig de vinsterna som patriarkatet tilldelar dem. Flera av mina informanter var skeptiska och menade att om det finns män som vill engagera sig är det konstigt att man inte startar upp flera nya organisationer som jobbar *för* kvinnornas frihet.

Andra [män] har bara påpekat för oss att vi borde ta mer ansvar för mäns våld mot kvinnor, t ex genom att starta en killjour. Om man då påpekar att personen i fråga kan dra sitt eget strå till jämställdhetsstacken genom att starta en killjour så fattar man också varför det inte finns några killjourer. /.../ Var är killarna och männen som lägger sina kvällar och helger på att arbeta grattis för att vi ska nå en rättvisare mer jämlik värld. Var här i Malmö finns de? Jag efterlyser dem! (Lena, ROKS)

Det jag tänker är alltså just det här när det var så mycket ståhej runt det här tv-programmet så var det ju det att man inte släppte in männen och man skulle ta samtal från män också vilket vi gör med jämna mellanrum, så hänvisar vi dem till mansjouren istället. Det är inte därför vi är där. Nämen just det här att man säger att männen måste få lov att engagera sig och att det bara är kvinnorna som vägrar släppa in. /.../ Så alla de här männen som skulle engagera sig var finns de då? Jag har aldrig hört någon som säger att det skulle vara toppen att engagera mig där. Så det är mycket det de handlar om också, finns det män som vill engagera sig? Sen så, det är samma sak som det här med mordet uppe i Piteå... och så går de ihop och så blir det en mansjour och så säger alla halleluja och så säger de samma ska som kvinnojouren har sagt i snart trettio år. Men då är det ändå på deras villkor. Ta då till er de erfarenheter som finns istället för att uppfinna det på nytt. Att om man hade kunnat samarbeta där så hade det varit jättesnyggt men... (Yvonne, SKR)

Ovanstående visar även att koncentrationen fortfarande ligger kvar på kvinnojourerna och att de måste släppa in män något som är problematiskt. Det kan verka mer som ett försök att bryta ner den separatistiska metoden eller så kan det verka som att det ligger motiv bakom den enskilda mannens involvering. Holmberg och Bender menar att våldsmannen kan vara vilken man som helst, en granne, en man ur eliten eller en man som söker sig till jourarbete.¹⁰⁰

Och man kan inte underskatta risken att just män som misshandlar och på annat sätt förtrycker kvinnor söker sig till kvinno- och tjejjourer, likt pedofiler kan söka sig till dagis eller annan barnverksamhet. (Lena, ROKS)

Mina informanter ansåg att männen kunde stödja kvinnorna på flera sätt. Lovisa, Lena och Yvonne ansåg att männen ska hålla sig utanför jourens väggar. Peter tyckte på samma sätt att män bör engagera sig utan kvinnorna, men han ansåg samtidigt att män kan vara till nytta inom jourens väggar.

Dels så kan de ju bli stödpersoner, ge bistånd då. Jag menar många karlar är ju med i andra organisationer, då kan man ju driva de som går med där. Eller också så kanske man organisera sig i ett manligt nätverk, starta upp. (Peter, SKR)

---

¹⁰⁰ Holmberg & Bender (1998). s.120.

Först och främst bör de skaffa sig kunskap om mäns våld mot kvinnor och inte själva utöva våld eller annan könsdiskriminering. Män kan också starta egna organisationer eller gå med i några av de redan befintliga som arbetar mot mansvåldet. (Lovisa, ROKS)

Sluta konsumera porr, sluta använda våld, sluta använda sin maktposition, ta sitt ansvar för hemmet, bilda sina egna rörelser och organisationer för jämställdhet. Utmana mansrollen på olika sätt. (Lena, ROKS)

Frågan är då om det finns en maskulinitet som vill jobba mot sin egen vinning och för kvinnornas emancipation. Vad som skulle behövas är i så fall en, i mina termer en icke-delaktig maskulinitet som är så pass medveten om andras utsatthet att han utan egna vinningar bildar egna nätverk och jobbar för kvinnorna men inte nödvändigtvis med dem. En maskulinitet som tillåter män att speciellt jobba med förebyggande arbetet ute i skolor medan kvinnor arbetar med de följder som våldet för med sig.

Connell menar att när strukturer ändras så ändras även maskuliniteterna inom strukturen.¹⁰¹ På så sätt är det möjligt att vi redan har en icke-delaktig maskulinitet på ingång i vårt samhälle. Peter är ett exempel på en man som medvetet jobbar för kvinnorna och likaså uppvisar han en bild av att det finns fler män därute som vill hjälpa till på jourerna.

Jag tror kanske att man avdramatiserar lite genom att vara en vanlig schyst karl som då dessutom lyssnar och engagerar mig i den här kvinnans barn och liksom stöttar och hjälper till. (Peter, SKR)

Men det har ju varit kul för det var ju någon artikel här vi hade i Södermanlands Nyheter då jouten körde igång en cirkel då med nya kontaktkvinnor /.../ och i varje fall en eller två karlar ringde /.../ och jag menar det är schyst att viljan finns och det finns en jävla massa schysta karlar det är inte bara rötägg. (Peter, SKR)

Peter kan tyckas vara en del av den icke-delaktiga maskuliniteten men han är inte riktigt där. Han är på god väg mot den nya maskuliniteten då hans arbete inom jouten är koncentrerat runt barnen och ett förebyggande arbete. Problemet med Peters position är att han är betalad och den sanna icke-delaktiga maskuliniteten ska ju enligt mina informanter jobba ideellt, utan egen vinning, och främst i egna verksamheter.

I samhället är det fortfarande mycket som ska uträttas för att en förändring ska ske. Det saknas killjouten och mer manliga nätverk som kan jobba förebyggande. Våldets följder tycks kvinnorna ta hand om och nu behövs den icke-delaktiga maskulinitetens förebyggande arbete.

Connell anser att samhället ständigt genomgår en förändring annars skulle våldet inte vara så påtagligt.

---

¹⁰¹ Connell, R W (2003). s.110.

Våld är en del av ett system byggt på dominans, men det är samtidigt ett mått på dess ofullkomlighet. En rakt igenom legitim hierarki skulle ha mindre behov av kuvande. Det samtida våldets omfattning pekar på kristendenser i den moderna genusordningen.¹⁰²

Våldets utbredning innebär paradoxalt nog att vi är på rätt spår och att samhället är på väg mot en ljusare framtid. Man får dock inte glömma de bakomliggande strukturerna och deras makt, man måste hela tiden ta sitt ansvar och jobba för kvinnans emancipation och ett bättre samhälle.

8. Avslutande diskussion

Resultatet av min analys visar att ett separat kvinnorum är av stor vikt i dagens hierarkiska samhälle. Detta rum innebär inte att kvinnorna hatar och vill skada män. Det innebär däremot att kvinnor får tillgång till en fristad, ett rum där de kan slappna av i en ickehierarkisk miljö fri från förtryckande normer och fri från de ojämlikheter som finns ute i samhället mellan man och kvinna. Separatismen är en metod som används för att effektivt föra kvinnokampen framåt därav passar ett manligt arbete bättre utanför jouren dörrar. Speciellt bör männen koncentrera sig på det förebyggande arbetet då det existerar en homosocialitet mellan män. De bör även koncentrera sig på de barn som kvinnor kan ta med sig till boendet för att ge barnen nya förebilder där våld inte är inkluderat, men också detta bör ske utanför jourerna.

Kvinnors separata organisering utmanar den rådande ordningens demokratitanke och motarbetas därmed genom begrepp såsom könsneutralitet. Utifrån könsneutraliteten målas bilder upp av separatism som en negativ uteslutande metod som hotar det demokratiska samhället och kvinnor som använder sig av metoden utmålas som avvikare. Denna taktik använder motståndet för att motarbeta motmakten och för att upprätthålla de strukturer som överordnar män och underordnar kvinnor. Rubars "Könskriget" var en del av motståndet men utifrån mina informanter ser jag dokumentären som ett sista sprattel av en backlash eller ett i Eduards termer, misslyckat motstånd, ett desperat försök att trycka tillbaka organiseringen. Motståndet har delvis lyckats då jourrörelsens rykte skadats och då mina ROKS informanter var svåra att få tag i men att jourerna fortfarande står orörda och till viss del tycks ha stärkt visar stor styrka och ger ett ljus i mörkret av motgångar. Motståndet föder motmakt och jourrörelsens motmakt tycks stå på en stabil grund.

Vad som behövs göras är nu att fortsätta stärka rörelsen, strukturer där det manliga är normen behöver visas upp och diskuteras och koncentrationen måste gå ifrån det så kallade

---

¹⁰² Ibid., s.108.

manshatet till att visa upp det allmänna kvinnohatet som så övertydligt existerar. Maskuliniteter måste förändras och män som grupp behöver ta mer ansvar i samhället. Män innehar en överordnad position i samhället vilken ger dem möjligheten att utöva våld, men även om det inte är alla män som slår så utnyttjar alla män de fördelar som patriarkatet för med sig. Därav måste män såsom kvinnor jobba för ett mer jämställt samhälle.

Lyckligtvis visar min analys en ljus bild av framtiden. En, i Connells termer, ny maskulinitet tycks vara i utvecklingsstadiet och strukturer tycks lite skakade då en feministisk backlash ständigt håller på att framkallas. Vad jag än en gång vill påpeka är att jourrörelsen är en stark organisation men att den främst jobbar med följderna av ett strukturellt problem. Min undersökning täcker ett litet avgränsat område i samhället och det omkringliggande är troligen inte så ljust som den starka jourrörelsen.

Jourorganiseringen vill bekämpa det samhälle vi lever i och skapa en bättre värld för kvinnor och män, något som varje människa borde skriva under och inte motarbeta och detta bör kanske skötas separat under tiden den nya icke-delaktiga maskuliniteten kan växa sig starkare.

Så länge du inte motarbetar det system som finns så är du en del av det. Och att, alltså att blunda för det är ingen lösning. (Yvonne)

9. Litteraturförteckning

Böcker

Acker, Barry & Esseveld (1991). Objectivity and truth. I Fonow & Cook (red.) *Beyond methodology: feminist scholarship as lived research*. Indiana University Press.

Axelsson Josephson (1997). *Svensk ordbok och svensk uppslagsbok*. Finland: Norstedts.

Bergström & Boréus (2000). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Connell, R W (2003). *Maskuliniteter*. Uddevalla: Daidalos.

Davis & Esseveld (1989). *Kvalitativ kvinnoforskning*. Stockholm: Arbetslivscentrum.

Eduards, Maud (2002). *Förbjuden handling. Om kvinnors organisering och feministisk teori*. Kristianstad: Liber.

Faludi, Susan (1992). *Backlash. Kriget mot kvinnorna*. Stockholm: Nordstedts.

Holmberg, Carin (1996). *Det kallas manshat. En bok om feminism*. Göteborg: Anamma Böcker.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Woolf, Virginia (1985). *Ett eget rum*. Kristianstad: Tidens klassiker.

Rapporter

Holmberg & Bender (1998). *Våld mot kvinnor – män i kris. En kartläggning av verksamheten på sju kvinnojourer och tre mansjourer 1997*. (Rapport/Socialstyrelsen: 6)

Tidskrifter

Anderson, Jackie (1994). Separatism, feminism and the betrayal of reform. *Signs*. Nr.19:2, s.437-448.

Freedman, Estelle (1979). Separatism as a strategy: Female institution building and American feminism, 1970-1930. *Feminist studies*. Vol.5, nr. 3, s.512-528.

Källstöm Cater, Åsa (2005). Snälla fäder och en våldsam pappa? Barns tolkningar av fäders våld. *NIKK magasin*. nr. 2, s.9-11.

Intervjuer och frågeformulärsvar

Yvonne, SKR, 1/11-2005.

Peter, SKR, 8/11-2005.

Marie, SKR, 8/11-2005.

Lena, ROKS, 28/11-2005.

Lovisa, ROKS, 8/12-2005.

Övrigt material

Dokument inifrån. Könskriget, del ett (2005). SVT2 söndag 15 maj, kl. 20.00. (video:VHS)

Dokument inifrån. Könskriget, del två (2005). SVT2 söndag 22 maj, kl. 20.00 (video:VHS)

ROKS (18/11-2005). *ROKS hemsida* (Elektronisk) Tillgänglig: www.roks.se

SKR (18/11-2005). *SKR:s hemsida* (Elektronisk) Tillgänglig: www.skr.se

Granskningsnämnden (29/11-05). *Granskningsnämndens hemsida* (Elektronisk) Tillgänglig: www.grn.se

SvT (29/11-05). *SvTs hemsida* (Elektronisk) Tillgänglig: www.svt.se

10. Bilaga

Underlag till intervjufrågor och frågeformulär

- Hur länge har du arbetat inom ROKS/SKR och vilken är din position innehar du?
- Vad anser du om separatism, överstämmer separatismtanken med dina åsikter, och i så fall hur är män ofördelaktiga för verksamheten? Om inte hur skulle män kunna vara behövliga?
- Hur tror du att det skulle se ut om man släppte in män i organisationen?
- Hur fungerar det med män inom organisationen?
- Hur är fungerar det att vara man inom en kvinnojour? Varför väljer du som man att arbeta inom en kvinnojour?
- Hur tror du att separatism påverkar samhället?
- Vad anser du om SKR, är det bra att det finns jourer som Nyköpingsjouren där män jobbar inom skyddsboendet och jourverksamheten?

- Hur uppfattar du den uppmärksammade dokumentären Könskriget? Vad tycker du om den?
- Påverkade dokumentären ROKS/SKR som organisation och i så fall hur? Hade dokumentären följder för exempelvis finansiering osv.?
- Har jourernas legitimitet förändrats efter könskriget och i så fall hur?
- Tycker du att samhället tar sitt ansvar i problemet med mäns våld mot kvinnor? På vilket sätt gör man det, eller varför tycker du att man inte gör det?

- Varför tror du att dokumentären könskriget uppstod och blev aktuell just idag?
- Varför tror du att begreppet separatism har fått en negativ stämpel och varför tror du att separata kvinnorum är så hotfulla?
- Vad tror du, är separatism en lösning eller reproducerar begreppet nya orättvisor?
- Tycker du att det ligger något ansvar på män? På vilket sätt har de i så fall ansvar?
- Om män blir uteslutna från kvinnojouren vad kan de då göra för att motverka mäns våld mot kvinnor? Och hur?

- Sociologen Carin Holmberg skriver att enkönade mansjourer inte upplevs som separatistiska av myndigheterna samt att myndigheter har stor förståelse för att män inte ville träffa kvinnor efter en tuff skilsmässa.
- Tror du att det är så? Och i så fall vad tror du är förklaringen till att mansjourer inte är lika hotande som kvinnliga samt inte kallade separatistiska?